మహా భారతము

ద్రోణపర్వము

పంచమాశ్వాసము

వైశంపాయనుడు జనమేజయునకు చెప్పిన మహా భారత కథను, నైమిశారణ్యములో, సత్రయాగ సందర్భమున, సూతుడు శౌనకాది మహామునులకు వినిపించసాగాడు. “ ”

ధృతరాష్ట్ర మహారాజు సైంధవవధ సందర్భమున శ్రీకృష్ణుడు, అర్జునుడు చూపిన అత్యంత ప్రతిభను చూచి భయకంపితుడయ్యాడు. “సంజయా! సైంధవ వధానంతరము నా కుమారులు ఏమి చేసారో వివరింపుము.” అని అడిగాడు. సంజయుడు ఇలా చెప్పసాగాడు.

సైంధవ వధతో పాండవులలో ఉత్సాహము పెల్లుబికింది. వారందరూ రెట్టించిన పరాక్రమముతో కౌరవ సైన్యముతో తలపడ్డారు. అశ్వత్థామ, కృపాచార్యుడు అర్జునుని మీద అంపవాన కురిపించసాగారు. అర్జునుడు ఆ శరముల నన్నింటినీ ఖండించాడు. తిరిగి వారిమీద శరవర్షము కురిపించాడు. అర్జునుని శరముల ధాటికి తట్టుకోలేక కృపాచార్యుడు స్పృహతప్పాడు. రథము మీద పడిపోయాడు. అతని సారథి కృపాచార్యుని రథమును పక్కకు తీసుకొని పోయాడు. అశ్వత్థామ కూడా కృపాచార్యుని వెంటవెళ్లాడు.

తన బాణఘాతములకుమూర్ఛపోయిన కృపాచార్యుని చూచి అర్జునుడు ఖిన్ను డయ్యాడు. అదిచూచి కృష్ణుడు అర్జునుని

ఓదారుస్తున్నాడు. "అర్జునా! ఈ కౌరవ సైన్యమును గెలవడం ఆ దేవేంద్రునికైనా సాధ్యంకాదు. అట్టి కౌరవసేనావాహినిని నీవు ఒంటి చేత్తో గెలిచావు. నీ పరాక్రమము మిక్కిలి ప్రశంసనీయము. మహా తపోధనుడైన వృద్ధక్షత్రుని ఒడిలో నేర్పుగా సైంధవుని తల పడవేసి అతని మరణమునకు కారకుడవయ్యావు. ఇంక కర్ణుడు ఒక్కడే మిగిలాడు. అతడు ఇంద్రుడిచ్చిన శక్త్యాయుధముతో విర్రవీగుతున్నాడు. కర్ణుని జయించి నీవు అత్యంత ప్రశంసాపాత్రుడవు కమ్ము. నీ శ్రేయస్సుకన్నా నాకు కావలసినదేమున్నది." అన్నాడు కృష్ణుడు.

"అదేమిటి కృష్ణా అలా అంటావు. నేను సైంధవుని చంపి నా ప్రతిజ్ఞ నెరవేర్చుకొనడం అంతా నీదయ వలననే కదా. నాకే కాదు నీ కృప కలిగిన వాడికి కార్యసిద్ధి తప్పదు. అది సత్యము. ఇందులో నాదేముంది. నీవు చెప్పినట్టు చేసాను." అన్నాడు అర్జునుడు. ఆ మాటలకు కృష్ణుడు చిరునవ్వు నవ్వాడు.

"అర్జునా మనకోసం ధర్మరాజు ఎదురు చూస్తూ ఉంటాడు. మనము ధర్మజుని వద్దకు పోవాలి." అన్నాడు. అర్జునుడు, కృష్ణుడు, భీముడు, సాత్యకి, ఉత్తమౌజుడు అందరూ ధర్మరాజు వద్దకుపోతున్నారు. ఇంతలో సూర్యాస్త మయము అయింది. ఇరుపక్షములవారు యుద్ధము చెయ్యడం ఆపారు. తమ తమ శిబిరములకు వెళ్లారు. ధర్మరాజు శిబిరమును చూచి కృష్ణుడు పాంచ జన్యముపూరించాడు. ఆ శంఖ ధ్వని విని ధర్మజుడు తన శిబిరమునుండి వెలుపలికి వచ్చాడు. కృష్ణార్జునులకు ఎదురు వెళ్లాడు. ఒకేసారి వారిద్దరినీ గాఢంగా కౌగలించుకున్నాడు. ఆనందభాష్పాలు రాల్చాడు.

"అర్జునా! నీవు నీ ప్రతిజ్ఞ నెరవేర్చుకొని నన్ను కలుసుకుంటావని

అనుకోలేదు. కాని ఈ మహానుభావుని దయవలన మనం ఈ గండం గడిచి బయటపడ్డాము." అని కృష్ణుని వంక కృతజ్ఞతాభావంతో చూచాడు.

"ధర్మజా! ఆ కౌరవుల మీద నీకు ఉన్న కోపమే మా విజయానికి కారణం అయింది. మీ బోటి సత్పురుషుల కోపాన్ని తట్టుకోవడం ఎవరికీ సాధ్యంకాదు కదా! ఆ సమయంలో ఒక్క అర్జునుడే కాదు, ఒక్క సైంధవుని వధించుటే కాదు, ఎంతటి దుస్సాధ్యమైన కార్యమైనా ఎవరైనా అవలీలగా చేయగలరు. మీ లాంటిసత్పురుషుల కోపప్రభావము అటువంటిది." అని అన్నాడు శ్రీ కృష్ణుడు.

"అలా కాదు కృష్ణా! నీవే అలిగిన నాడు దేవాసుర సంఘములు రూపుమాసిపోతాయి. ఇంక ఈ మానవులు ఎంత. నీ దయ ఉంటే ముల్లోకములలో ఉన్న జీవరాసులు సుఖంగా జీవిస్తాయి. నీ దయ మా మీద ప్రసరించునంత కాలము మాకు విజయము సిద్ధిస్తుంది." అని వినయంగా పలికాడు ధర్మరాజు.

ఇంతలో భీముడు సాత్యకి వచ్చి ధర్మరాజుకు నమస్కరించారు. ధర్మరాజు వారిని లేవ నెత్తికౌగలించుకున్నాడు. శత్రు సంహారంతో ధర్మరాజు ఆనందానికి అవధులు లేకుండా పోయింది.

అదే సమయంలో దుర్యోధనుని శిబిరంలో విషాదచ్ఛాయలు అలముకున్నాయి. సుయోధనుడు తనలో తాను ఇలా తర్కించు కుంటున్నాడు. "ఆ అర్జునునికే కోపం వచ్చిననాడు, అతనిని జయించుటకు ఆ దేవతలకైనను సాధ్యం కాదు, ఇంక ద్రోణుడు, కర్ణుడు ఎంత? అని నేడు తేటతెల్లమయినది. ద్రోణుడు, కర్ణుడు మమ్ములను ఆదుకొనవలెనని ఎంత

ప్రయత్నించిననూ, అర్జునుని ముందు ఏ మాత్రం శక్తి లేని వారు అనీ, ఎందుకూ పనికిరారు అని స్పష్టమయినది." అని తనలో తాను తర్కించుకుంటూ సుయోధనుడు ద్రోణుని వద్దకు వెళ్లాడు.

"ఆచార్యా! ప్రతిరోజూ యుద్ధంలో మనకు పరాజయము, పాండవులకు జయము వరిస్తూ ఉంది. నా తమ్ములతో సహా ఎంతోమంది కౌరవ వీరులు మరణించారు. ఆ శిఖండి కారణంగా మహా బలవంతుడైన భీష్ముడు మరణించాడు. మన సైన్యములో ఏడు అక్షౌహిణుల సైన్యం తగ్గిపోయింది. ఈ రోజు సైంధవుడు కూడా మరణించాడు. నా కోసం తమ తమ ప్రాణాలు కూడా లెక్కచెయ్యకుండా యుద్ధమునకు వచ్చిన ఎంతోమంది రాజులు మరణించారు. ఇంక నేను, ధర్మరాజు మొదలగు పాండవులను సంహరించి రాజ్యము చేజిక్కించుకోవడమో లేక మరణించి వీరస్వర్గము పొందడమో మిగిలినట్టు తోచుచున్నది. లేక మూడవ మార్గమేదైనా కలదేని సెలవివ్వండి.

మీకు అర్జునుడు అత్యంత ప్రియమైన శిష్యుడు. అందుకని అతనిని మీరు చేత చిక్కినా చంపడం లేదు. పైగా సాయం చేస్తున్నారు. మన సేనలో మిగిలిన వీరుడు కర్ణుడు. అతడు యుద్ధము చెయ్యగలడేమో కాని, కార్య సాధనలో గాని, నేర్పుతో యుద్ధం చెయ్యడంలో గాని మీకు ఉన్నంత అనుభవం లేదు. ఉపాయము, అనుభవము ఉన్న మీరు మాకు సాయం చెయ్యడం లేదు. ఈ రోజు కర్ణుడు సైంధవుని కాపాడటానికి ఎంతో ప్రయత్నించాడు కాని సాధ్యం కాలేదు. కాపాడతగిన మీరు కాపాడలేదు. నాకు ఏం చెయ్యాలో తోచడం లేదు." అని అన్నాడు సుయోధనుడు.

ఆ సూటిపోటి మాటలకు మనసులో నొచ్చుకున్నాడు ద్రోణుడు మనసులో ఎంతగానో నొచ్చుకున్నాడు. "సుయోధనా! నా గుండెలు తూట్లు

పొడిచే మాటలతో ఎందుకు నన్ను బాధపెడతావు. నేను నీకు ఎప్పుడో చెప్పాను. కృష్ణుని సాయం ఉన్నంతవరకూ అర్జునుని జయించడం ఎవరికీ సాధ్యంకాదు అని. నీవు వినలేదు. ఆ దేవతలకే అజేయుడైన భీష్ముని పడగొట్టాడు అర్జునుడు. నేను నీ పక్షాన యుద్ధం చేస్తున్నాను అంటే నేనేదో పాండవులనుజయిస్తానని కాదు. నా అభిమానమును కాపాడుకొనుటకు యుద్ధం చేస్తున్నాను. సుయోధనా! నాడు నిండు సభలో శకుని పాచికలతో నీవు అర్జునుని బాధ పెట్టావు. ఆ పాచికలే నేడు అర్జునుని బాణముల రూపంలో నిన్ను బాధిస్తున్నాయి. వాటిని ఆపడం ఎవరి తరం అవుతుంది చెప్పు.

పైగా, నాడు, విదురుడు ఎంత చెప్పినా వినకుండా, మీరందరూ పాండవుల భార్యను కొలువు కూటమునకు ఈడ్చి తెచ్చి చేసిన అవమానము ఊరికే పోతుందా. నేడు అది నిన్ను నీ తమ్ములను కట్టికుడుపుతూ ఉంది. ఆ సభలో నీవు, దుశ్శాసనుడు, కర్ణుడు, అధికార గర్వంతో, కళ్లు నెత్తికెక్కి , ప్రశస్త చరిత్రులు అయిన పాండవులకు చేసిన అవమానము వారిని అన్నమాటలు ఊరికే పోతాయా! మీకు చెరుపు చేయవా?

సుయోధనా! మీరు ఎన్ని అవమానములుచేసిననూ పాండవులు సహించారు. మీరు అడవులకు పంపితే అడవులకు వెళ్లారు. అజ్ఞాత వాసము చేసారు. తరువాత తమకు రావలసిన అర్ధభాగము కొరకు మిమ్ములను ఎన్నోవిధములుగా అర్థించారు. కాని మీరు కనికరం లేకుండా నిర్దాక్షిణ్యంగా నిరాకరించారు. మీరు ఇన్ని అధర్మములు చేసిననూ, మీయొక్క అధర్మ వర్తనమును సహిస్తూ ఇంకా మీ పక్షానయుద్ధం చేస్తున్నాను అంటే నేనూ ఒక బ్రాహ్మణుడనా! నాదీ ఒక బ్రాహ్మణ జన్మేనా?

నేను సరే శకటవ్యూహము ద్వారము వద్ద ఉన్నాను. నీవు, కర్ణుడు, మిగిలిన యోధులు సైంధవుని వద్దనే ఉన్నారు కదా. మీరందరూ కలిసి సైంధవుని ఎందుకు రక్షించలేకపోయారు. నీవు వారందరినీ ఎందుకు నీ మాటలతో బాధించడం లేదు. నన్ను మాత్రమే ఎందుకు నిందిస్తున్నావు? వారు నీకు కావాల్సిన వారా? నేను నీ వాడిని కానా! పరాయి వాడినా? యుద్ధంలో పాండవులు, వారి సైన్యము, నన్ను వారి వారి శరములతో బాధిస్తున్నారు. యుద్ధము అయిపోగానే నీవు నన్ను నీ మాటలనే శరములతో బాధిస్తున్నావు. ఇది నీకు న్యాయమా! అయిననూ సుయోధనా!

ఇప్పుడు గతజలసేతుబంధనమేల! కావలసిన కార్యము గురించి ఆలోచింపుము. రేపు యుద్ధం లో మీరందరూ వీరోచితంగా పోరాడండి. నేను కూడా రేపు పాంచాలురను చంపకుండా విడువను. కాబట్టి మన సైన్యముల ధైర్య, స్థైర్యములు చెడకుండా వారిని యుద్ధోన్ముఖులను చెయ్యి. వారి మనసుల్లో ఉత్సాహాన్ని నింపు. నీ పరాక్రమముకూడా చూపు.

సుయోధనా! నా కుమారుడు అశ్వత్థామకు నా మాటగా చెప్పు. రేపు నేను యుద్ధానికి వెళుతున్నాను. జరగకూడనిది జరిగి నేను తిరిగి రాకపోతే అశ్వత్థామ తట్టుకోలేడు. నా కడపటి మాటలుగా అశ్వత్థామకు ఈ మాటలు చెప్పు. "నాయనా అశ్వత్థామా! నీవు బ్రాహ్మణుల ఎడ భక్తితోనూ, వృద్ధుల ఎడ గౌరవంతోనూ, ధర్మపథవర్తనుడివై మెలగుము. అశ్వత్థామా! నేను చంపగా మిగిలిన పాంచాల వీరులను నువ్వు తుదముట్టించు. ఇదే నా కడపటి సందేశము." అని చెప్పు. అని పలికాడు ద్రోణుడు.

ఈ మాటలు వినిన సుయోధనుడు మారు మాటాడకుండా కర్ణుని వద్దకు వెళ్లాడు.

“కర్ణా! నేడు జరిగిన యుద్ధమును పరికించితివా! మన గురువు ద్రోణుడు శత్రుదుర్భేద్యమైన శకటవ్యూహమును పన్నాడు కాని అర్జునుని, సాత్యకిని అందులోకి సులభంగా విడిచిపెట్టాడు. దీనిని బట్టి చూస్తే ద్రోణుడు మనకు కీడు చేస్తున్నాడు అని నా అనుమానము. అయినా ఒక్క అర్జునుడు మాత్రమే దుర్భేద్యమైన మన వ్యూహములోని ప్రవేశించి, మనము సైంధవుని రక్షణకై వినియోగించిన రాజులను వారి సైన్యములను తుదముట్టించి, సైంధవుని ఎలా చంపగలడు? అంటే అర్జునుని వీర విహారమును ద్రోణుడు ఆపలేకపోయాడా! అది నిజమని మనము నమ్మాలా! ద్రోణుడు తాను సైంధవుని రక్షిస్తాను అని మాట ఇస్తేనే కదా మనము సైంధవుని యుద్ధ రంగమునకు తీసుకొని వచ్చాము. లేకపోతే అతని ఇష్టప్రకారము అతను ఎక్కడో ఉండేవాడు కదా! కేవలం సైంధవుని రక్షించుటకొరకు మనము మన సైన్యమును నష్టపోవలసిన అవసరమూ ఉండేది కాదు గదా!

కర్ణా! ద్రోణునికి మనము ఎంత కాని వారమో అర్జునుడు అంతగా కావలసిన వాడు అయ్యాడు. ఇంక ఏమనాలి చెప్పు. ఈ పరిస్థితులలో ద్రోణుని నమ్ముకొని మనము పాండవులతోయుద్ధం చెయ్యడం ఎంత మాత్రము సమంజసమో నీవే ఆలోచించు.” అని అన్నాడు సుయోధనుడు. సుయోధనుడు అనిన మాటలన్ని సావధానంగా విన్నాడు కర్ణుడు.

“రారాజా! మనము ద్రోణుని నిందించడం ఎందుకు? అతడు తన శక్తి కొలదీ యుద్ధ చేస్తూనే ఉన్నాడు కదా! కాని అతను అర్జునుని చంపలేక పోతున్నాడు. కారణం. ద్రోణునికి కూడా అర్జునుని చంపడం సాధ్యం కాదు. పాండవులను చంపడానికి మనం ఎన్ని ప్రయత్నాలు చేసాము. విషం పెట్టాము. ఇంట్లో పెట్టి కాల్చాము. అడవులకు పంపాము. కాని వారు నాశనము కాలేదు. ఇది విధి విలాసము కాక మరేమున్నది. కాబట్టి మన సైంధవుని చంపినది

విధివిలాసము. దైవఘటన. అర్జునుడు నిమిత్తమాత్రుడు. కాబట్టి దీనిని గురించి బాధపడి ధైర్య కోల్పోవద్దు. మన పని శక్తి వంచన లేకుండా యుద్ధం చెయ్యడమే. ఫలితం దైవనిర్ణయం. సైంధవుని రక్షించడంలో మనం చెయ్య వలసినదంతా చేసాము కదా! ఇంకా బాధపడటం దేనికి చెప్పు." అని పలికాడు కర్ణుడు.

ఇరుపక్షముల సైన్యములు యుద్ధమునకు మోహరించాయి. యుద్ధం మొదలయింది. సుయోధనుడు సైంధవ వధతో కలిగిన దుఃఖముతో తెగించాడు. అంత సాహసం పనికిరాదు అని ద్రోణుడు, కృపుడు, అశ్వత్థామ ఎంత చెప్పినా వినలేదు. పాండవులతో ఘోరంగా యుద్ధం చేస్తున్నాడు. భీముని పది బాణములతోనూ, నకులుడిని మూడు బాణములతోనూ, శిఖండిని నూరు బాణములతోనూ, ధృష్టద్యుమ్నుని 70 బాణములతోనూ, ధర్మరాజును, సాత్యకిని ఐదేసి బాణములతోనూ ఘటోత్కచుని 60 బాణములతోనూ, కేకయ రాజులను లెక్కలేనన్ని బాణములతోనూ ఎదుర్కొన్నాడు. సింహనాదం చేసాడు.

ఇది చూచి ధర్మరాజు కోపంతో ఊగిపోయాడు. సుయోధనుని విల్లు విరిచాడు. సుయోధనుని స్పృహపోయేట్టు కొట్టాడు. సుయోధనుడు రధం మీద కూలబడ్డాడు. సుయోధనుడు మరణించాడని వార్త గుప్పుమంది. పాండవ సైన్యములో సంతోషం వెల్లివిరిసింది. భేరీ నినాదాలు మిన్నుముట్టాయి. ఇది చూచాడు ద్రోణుడు. వెంటనే పాండవ సేనలమీద విరుచుకుపడ్డాడు. ఇంతలో సుయోధనుడు మూర్ఛనుండి తేరుకున్నాడు. ఎదురుగా ఉన్న ధర్మరాజును ఎదుర్కొన్నాడు. కౌరవ సేనలు పాండవ సేనలను ఎదు ర్కొన్నాయి. అప్పుడు పాండవులందరూ, సాత్యకి మొదలగు యాదవ వీరులు, ద్రుపదుడు మొదలగు పాంచాల వీరులు, విరాటరాజు మొదలగు మత్స్య దేశపు వీరులు, ఉపపాండవులు, ద్రోణుడి మీద శరవర్షము కురిపిస్తున్నారు.

కర్ణుడు, ద్రోణుడు పాండవసైన్యం మీద తమ తమ అవక్ర విక్రమ పరాక్రమములతో విజృంభించారు. ఇరు పక్షముల మధ్య పోరు ఘోర మయింది. నెత్తురు వరదలైపారుతూ ఉంది.

ద్రోణాచార్యుడు పాండవ పక్షములో ఉన్న అనేక మంది కేకయ వీరులను, ధృష్టద్యుమ్నుని కుమారులను హతమార్చాడు ఆ సమయములో శిబి అనే రాజు ద్రోణాచార్యుని ఎదుర్కొన్నాడు. ద్రోణుని రథ సారథిని నరికాడు. మరొక 30 బాణములతో ద్రోణుని శరీరం మొత్తం తూట్లుపడేట్టు కొట్టాడు. ద్రోణునికి భరించలేని కోపం వచ్చింది. వెంటనే ద్రోణుడు 6 భయంకరమైన భల్ల బాణములతో శిబి హయములను, సారథిని నరికాడు. మరొక నిశితమైన బాణముతో శిబి తల తెగ నరికాడు.

ఇంతలో భానుమంతుని కుమారుడు భీమసేనుని ఎదుర్కొన్నాడు. భీముని మీద శరవర్షము కురిపించాడు. వెంటనే భీముడు భానుమంతుని కుమారుని మీదికి తన రథమును పోనిచ్చాడు. తన రథముతో అతని రథమును ఢీ కొట్టాడు. అతని రథము మీదికి లంఘించి అతనిని కాలితో తన్నాడు. అతని ఎముకలు విరిగేట్టు కొట్టాడు. ఆ దెబ్బకు భానుమంతుని కుమారుడు చనిపోయాడు. పాంచాల సైనికులు సింహనాదం చేసారు.

వారి జయజయధ్వానములు చూచి సహించలేక కళింగ రాజ కుమారుని సోదరులు ధ్రువుడు, జయరాతుడు అనువారలు భీముని మీద విరుచుకుపడ్డారు. వెంటనే భీముడు ధ్రువుని రథము మీదికి దుమికి అతనిని తన పిడికిటితో పొడిచి పొడిచి చంపాడు. అక్కడనుండి జయరాతుని రథము మీదికి దుమికి అతనిని అతని రథ సారథిని ఇద్దరినీ తుదముట్టించాడు.

అది చూచి కర్ణుడు తన శక్తి ఆయుధమును భీముని పై ప్రయోగించాడు. భీముడు తన మీదికి వచ్చిన ఆ శక్తిని చేత్తోపట్టుకొని తిరిగి దానిని కర్ణుని మీదికి విసిరాడు. అది చూచిన శకుని ఆ శక్తిని మధ్యలోనే తన భల్ల ఆయుధముతో ఖండించాడు.

ఇంతలో ధృతరాష్ట్రుని కుమారులు దుర్మదుడు, దుష్కర్ణుడు అను వారలు భీమసేనుని చుట్టుముట్టారు. భీమసేనునికి కోపం వచ్చింది. ఒక్క ఉదుటున దుర్మదుని రథము మీదికి లంఘించాడు. దుర్మదుని రథ సారథిని చంపాడు. అప్పుడు దుర్మదుడు తన రథము మీదినుండి దుష్కర్ణుని రథము మీదికి దుమికాడు. ఆ ఇద్దరూ కలిసి భీమసేనుని మీద బాణవర్షము కురిపించారు. భీముని రథమును కూలదోసారు. భీముడు తన రథమును అవతల పడేట్టు తన్నాడు. తాను కూడా వారి రథముమీద ఎక్కాడు. దుర్మదుడిని, దుష్కర్ణుడిని కాళ్ల తో చేతులతో మర్దించాడు. ఇద్దరినీ మాంసపు ముద్దలుగా చేసి చంపాడు.

ఇది చూచాడు సుయోధనుడు. కాని ఏమీ చెయ్యలేకపోయాడు. భీముని పరాక్రమమును కనులారా చూచిన కౌరవ సైన్యము భీముని ముందు నిలువలేక పారిపోయారు. అప్పుడు ద్రోణుడు భీముని ఎదుర్కొన్నాడు. ద్రోణునికి కర్ణుడు మొదలగు వారు తోడైనారు. అందరూ భీముని మీద అస్త్రములు గుప్పించారు. భీమునికి సాయంగా ధర్మరాజు, నకులుడు, సహదేవుడు, ద్రుపదుడు, విరాటుడు, సాత్యకి యుద్ధం చేస్తున్నారు.

అంతలో సోమదత్తుడు సాత్యకిని చూచి “ఓ సాత్యకీ! నిలువుము! ప్రాయోపవేశం చేస్తున్న భూరిశ్రవసుని కిరాతుడు మృగమును చంపినట్టు చంపడం వీరత్వమనిపించుకుంటుందా! అది రాజధర్మమా! ఈ రోజు నువ్వు

నా చేతిలో చచ్చావు!” అంటూ సాత్యకి మీదికి దూకాడు.

ఆ మాటలకు సాత్యకి నవ్వి “సోమదత్తా! భూరిశ్రవసుని చంపడం రాజధర్మం కాదని నువ్వు అంటే, ఇప్పుడు నిన్ను చంపి రాజధర్మం అంటే ఏమిటో నిరూపిస్తాను.కాచుకో !” అంటూ సోమదత్తునితో తలపడ్డాడు. ఇంతలో సుయోధనుడు తన సైన్యముతో వచ్చి సోమదత్తునికి అండగా నిలిచాడు. ఒంటరిగా పోరాడుతున్న సాత్యకిని చూచి ధృష్టద్యుమ్నుడు తన అపారమై న సైన్యముతో సాత్యకికి సాయంగా వచ్చాడు.సోమదత్తుడు తొమ్మిది సునిశితమైన అస్త్రములతో సాత్యకిని కొట్టాడు. దానికి ప్రతిగా సాత్యకి తొమ్మిది బాణములతో సోమదత్తుని మూర్ఛపోయేట్టు కొట్టాడు. సోమదత్తుని రథసారధి, రథమును రణభూమినుండి దూరంగా తీసుకొని వెళ్లాడు.

ఇది చూచాడు అశ్వత్థామ. సాత్యకిని ఎదుర్కొన్నాడు. కాని మధ్యలోనే అశ్వత్థామను ఘటోత్కచుడు, తన రాక్షస సైన్యంతో ఎదుర్కొన్నాడు. ఇది చూచి భయపడిన సుయోధనుడు, కర్ణుడు మొదలగు వారు అక్కడి నుండి పక్కకు తొలిగారు. అప్పుడు సంధ్యా సమయం అయింది. ఆ సయమంలో రాక్షసులకు బలం పెరుగుతుంది. కాబట్టి కురుసైన్యములో ఉన్న మహా మహా యోధులు కూడా ఘటోత్కచుని ముందు నిలువలేకపోయారు. కాని అశ్వత్థామ మాత్రం స్థిరంగా నిలబడి ఘటోత్కచుని తో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. ఘటోత్కచుని గుండెలకు గురిపెట్టి పది తీవ్రమైన బాణములను కొట్టాడు. ఘటోత్కచుడు తన చక్రాయుధాన్ని అశ్వత్థామ మీద ప్రయోగించాడు.   ఆ చక్రాయుధాన్ని మధ్యలోనే నరికాడు అశ్వత్థామ.

ఈ సమయంలో ఘటోత్కచుని కుమారుడు అంజన పర్వుడు అశ్వత్థామను ఎదుర్కొన్నాడు. అశ్వత్థామ మీద శర వర్షము కురిపించాడు.

అశ్వత్థామ అంజనపర్వుని విల్లు త్రుంచాడు. అతని రధము విరగ్గొట్టాడు. అప్పుడు అంజనపర్వుడు ఒక ఖడ్గము తీసుకొని అశ్వత్థామ మీదికి ఉరికాడు. అశ్వత్థామ ఆ ఖడ్గమును విరగ్గొట్టాడు. ఆ రాక్షస వీరుడు ఆకాశము లోకి ఎగిరాడు. అశ్వత్థామ మీద శర వర్షము కురిపించాడు. అశ్వత్థామ ఆ శరములను తుత్తునియలు చేసాడు. ప్రతిగా ఆ రాక్షసుని ఒంటినిండా తీవ్రమైన శరములు నాటాడు. ఆ బాధ తట్టుకోలేక అంజనపర్వుడు భూమి మీదికి దిగి మరలా తన రధము మీద ఎక్కాడు. అశ్వత్థా మ మీద శర సంధానము చేసాడు. అశ్వత్థామ ఒక వాడియైన బాణంతో అంజనపర్వుని తల తెగనరికాడు.

అశ్వత్థామ మిగిలిన పాండవ సైన్యమును సంహరిస్తున్నాడు. కొడుకు మరణమును కళ్లారా చూచిన ఘటోత్కచుడు తీవ్రమైన కోపంతో అశ్వత్థామ ను చూచి "అశ్వత్థామా! నిలు నిలు. ఈరోజు నన్ను తప్పించుకొని నీవు ఎక్కడకూ పోలేవు. నిన్ను సంహరించి తీరుతాను." అంటూ అశ్వత్థామ మీదికి వచ్చాడు. అప్పుడు అశ్వత్థామ

"ఘటోత్కచా! నీవు బాలుడవు. నాతో యుద్ధం చేయలేవు. నీవు నాకు పుత్రసమానుడవు. నీ మీద నాకు కోపం రావడం లేదు. కోపం రానిది నేను యుద్ధ చేయను. వెళ్లు" అన్నాడు. "అశ్వత్థాయా! కొడుకును పోగొట్టుకున్న దుఃఖంలో ఉన్నాను. నీవు నాకు ఎక్కడి తండ్రివి. నేను భీమసేనుని కుమారుడను. నిన్ను వధించి తీరుతాను." అన్నాడు ఘటోత్కచుడు.

ఘటోత్కచుడు వెంటనే తన అసుర మాయలు అశ్వత్థామ మీద ప్రయోగించాడు. అశ్వత్థామ వాటిని తిప్పి కొట్టాడు. కొండమాదిరి తన మీదికి వస్తున్న ఘటోత్కచుని తన వజ్రాస్త్రముతో కొట్టాడు అశ్వత్థామ. వెంటనే

ఘటోత్కచుడు మేఘంలాగా మారిపోయాడు. అశ్వత్థామ వాయవ్యాస్త్రమును ప్రయోగించి ఆ మేఘమును చెదరగొట్టాడు. వెంటనే ఘటోత్కచుడు ఒక ఉగ్రమైన ఆకారం దాల్చాడు. అతని అనుచరులైన రాక్షసులు కూడా ఘోరాకృతులలో కౌరవ సైన్యముతో తలపడ్డారు. సుయోధనుడి బలములను నిర్మూలిస్తున్నారు.

ఇది చూచి సుయోధనుడు ఖిన్నుడయ్యాడు. ఘటోత్కచునితో స్వయంగా తానే యుద్ధమునకు దిగాడు. అప్పుడు అశ్వత్థా మ అతనితో "రారాజా! ఈ రాక్షసునితో యుద్ధం చెయ్యడానికి నువ్వు కావాలా చెప్పు! నేను చాలనా! నువ్వు చూస్తూ ఉండు." అంటే అశ్వత్థామ ఘటోత్కచునితో యుద్ధానికి తలపడ్డాడు.

సుయోధనుడు శకునిని చూచి "మామా! ఇంక మనకు భయంలేదు. ఘటోత్కచుడు, పాండవ సైన్యము ఇంక నిర్మూలింప బడినట్టే. మనం జయించామని ప్రకటించు. మామా! నీవు కృపాచార్యుడు, కర్ణుడు మొదలగు యోధులతో అశ్వత్థామకు తోడుగా వెళ్లు" అన్నాడు. శకుని అశ్వత్థామకు తోడుగా ఘటోత్కచుని మీదికి యుద్ధమునకు వెళ్లాడు.

ఘటోత్కచుడు అశ్వత్థామ విల్లు విరిచాడు. అశ్వత్థామ రెండో విల్లు తీసుకున్నాడు. ఘటోత్కచుని రాక్షస సైన్యమును క్షణాలలో నాశనం చేస్తున్నాడు. ఇది చూచి సుయోధనుడు అశ్వత్థామను ఎంతగానో కొనియాడాడు. ఈ ప్రకారం అశ్వత్థామ, ఘటోత్కచుని సైన్యమును, పాండవుల సేనలను చించి చెండాడుతుంటే, పాండవ యోధులు దిక్కుతోచక అటు ఇటు చూస్తున్నారు. ఘటోత్కచుడు అశ్వత్థామ మీదికి పరిఘ ను విసిరాడు. అశ్వత్థాము దానిని పట్టుకొని తిరిగి దానిని ఘటోత్కచుని మీదికి

విసిరాడు. ఘటోత్కచుడు దానిని తప్పుకొనుటకు తన రథము మీదినుండి ధృష్టద్యుమ్నుని రథముమీదికి లంఘించాడు. అశ్వత్థామ విసిరిన పరిఘ ఘటోత్కచుని రథమును, అతని రథసారథిని ముక్కలు ముక్కలు చేసింది. ఘటోత్కచుడు, ధృష్టద్యుమ్నుడు కలిసి ఒకే రథము మీదినుండి అశ్వత్థామ తో యుద్ధం చేస్తున్నారు.

ఇంతలో భీముడు తన సైన్యముతో వచ్చి వారిని చేరుకున్నాడు. అది చూచిన అశ్వత్థామ వారి ముగ్గురిమీద శరవర్షము కురిపించాడు. అశ్వత్థామ చేసే యుద్ధమునకు రణరంగమంతా పీనుగులపెంట గా మారి పోయింది. ఏనుగులు, గుర్రముల కళేబరములతో నిండిపోయింది. విరిగిన రథములు చెల్లాచెదురుగా పడి ఉన్నాయి. ఈ ప్రకారం ఆ ఒక్కరోజే అశ్వత్థామ ఒక అక్షౌహిణి సైన్యమును సంహరించాడు. ఇది చూచి ద్రుపదుని కుమారులు అయిన సురథుడు, శత్రుంజయుడు, బలానీకుడు, పృషధ్రుడు, జయానీకుడు, జయుడు, చంద్రసేనుడు అశ్వత్థామను ఎదుర్కొన్నారు. అశ్వత్థామ మీద శరవర్షము కురిపించారు. మరుక్షణంలో అశ్వత్థామ వారినందరినీ యమపురికి అతిథులుగా పంపాడు.

ఆ రోజు అశ్వత్థామను ఎదుర్కొనేవాళ్లు ఎవరూలేరు అని అనుకుంటున్న తరుణంలో, కుంతిభోజుని కుమారులు అత్యంత పరాక్రమంతో అశ్వత్థామను ఎదుర్కొన్నారు. అశ్వత్థామ అత్యంత విలాసంగా వారినందరినీ తృటిలో సంహరించాడు. ఘటోత్కచుని మీద కాల దండము మాదిరి ఉన్న బాణమును ప్రయోగించాడు. ఆ బాణము ధాటికి ఘటోత్కచుడు తన రథము మీద పడిపోయి మూర్ఛపోయాడు. వెంటనే ధృష్టద్యుమ్నుని రణరంగమునుండి దూరంగా తీసుకొని వెళ్లాడు.

అది చూచి అశ్వత్థామ సింహనాదం చేసాడు. ఇంతలో ధర్మరాజు, సాత్యకి వచ్చి భీముడిని కలిసారు. ఘటోత్కచుడు మూర్చనుండి తేరుకొని మరలా తన రథం ఎక్కి అశ్వత్థామను ఎదుర్కొన్నాడు. పాండవ సైన్యములు ధృష్టద్యుమ్నుని నాయకత్వములో ఒక వ్యూహం గా ఏర్పడి అశ్వత్థామను చుట్టుముట్టాయి. అది చూచి కౌరవ సేనలు సోమదత్తుడు, బాహ్లీకుని ముందుంచు కొని పాండవులతో యుద్ధమునకు తలపడ్డాయి.

అప్పటికి సాయం సమయం అయింది. సాత్యకి సోమదత్తుని ఒక నిశితమైన శరముతోకొట్టాడు. ఘటోత్కచుడు సోమదత్తుని ముద్గర అనే ఆయుధంతో కొట్టాడు. ఆ దెబ్బలకు సోమదత్తుడు సోలిపోయాడు. తన కుమారుడు సోమదత్తుడు మూర్చపోగానే అతని తండ్రి బాహ్లీకుడు సాత్యకితో యుద్ధమునకు తలపడ్డాడు. భీముడు బాహ్లీకుడిని తన బాణములతో కొట్టాడు. బాహ్లీకుడు భీముని మీద శక్తి అనే ఆయుధాన్ని ప్రయోగించాడు. ఆ శక్తి తగలగానే భీముడు స్పృహతప్పాడు. వెంటనే తేరుకొని బాహ్లీకుని ముద్గరతో కొట్టాడు. ఆ ముద్గర దెబ్బకు బాహ్లీకుని తల పగిలిపోయింది. వయస్సులో పెద్దవాడైన బాహ్లీకుడు అ క్కడికక్కడే మరణించాడు. పాండవ సేనలలో జయజయధ్వానాలు మిన్నుముట్టాయి.

బాహ్లీకుని మరణమును కనులారా చూచిన సుయోధనుని తమ్ములు పదిమంది భీముని చుట్టుముట్టారు. భీమసేనుడు ఆ పదిమంది కురు కుమారులను పది బాణములతో సంహరించాడు. అది చూచిన కర్ణుని తమ్ముడు వృకరథుడు భీముని మీదికి తన రథము పోనిచ్చాడు. అతనిని దగ్గరగా రానిచ్చి భీముడు ఒకే దెబ్బతో అతనిని చంపాడు. ఇంతలో శకుని తమ్ములు 12 మంది భీమునితో తలపడ్డారు. భీముడు వారిని కూడా అవలీలగా సంహరించాడు.

ఈ ప్రకారంగా భీముని పరాక్రమానికి ఎదురులేకుండా పోయింది. భీముని ఎదుట పడ్డవాడు ప్రాణాలతో బయటపడటం లేదు. ఇది పని కాదని త్రిగర్త, శూరసేన,వసాతి,మాళవ,బాహ్లిక దేశాల సైన్యాలు భీముని నలు దిక్కుల నుండి చుట్టుముట్టాయి. ఇది చూచిన ధర్మరాజు తన సైన్యముతో భీమునికి తోడుగా వచ్చాడు. ధర్మరాజు, భీమసేనుడు కలిసి కౌరవ సేనను చించి చెండాడుతున్నారు. కౌరవ సేన క్రమక్రమంగా సన్నగిల్లి పోతూ ఉంది.

ఇది చూచాడు సుయోధనుడు. వెంటనే ద్రోణుని వద్దకు వెళ్లాడు. జరిగిన విషయం చెప్పాడు. ద్రోణుడు ధర్మరాజును ఎదుర్కొన్నాడు. అతని మీద తన వద్ద ఉన్న దివ్యాస్త్రాలను ప్రయోగించాడు. ధర్మరాజు ఆ అస్త్రముల నన్నింటిని సమర్ధవంతంగా ఎదుర్కొన్నాడు. ద్రోణుడు ధర్మరాజు మీద ఇంద్రాస్త్రమును ప్రయోగించాడు. ధర్మరాజు తాను కూడా అదే అస్త్రమును ప్రయోగించాడు. రెండు అస్త్రములు నిర్వీర్యమయ్యాయి. ద్రోణుడు ధర్మరాజు మీద బ్రహ్మాస్త్రమును ప్రయోగించాడు. ధర్మరాజు కూడా బ్రహ్మాస్త్రప్రయోగము చేసాడు. రెండు అస్త్రములు ఒకదానిని ఒకటి ఢీకొని తునాతునకలయ్యాయి.

ఇంతలో ధృష్టద్యుమ్నుడు ద్రోణుని ఎదుర్కొన్నాడు. ద్రోణుడు ధృష్టద్యుమ్నుని వంక చూడకుండా పాంచాల సేనలను సంహరిస్తున్నాడు. వారిని పారిపోయేట్టు చేసాడు. ఇది చూచి భీమార్జునులు ద్రోణుని తో యుద్ధానికి దిగారు. అదే సమయంలో మత్స్య, కేకయ సేనలు కౌరవ సేనలను చుట్టుముట్టాయి. అందరూ కలిసి కౌరవ సేనలను తరుముతున్నారు.

ఇది చూచి సుయోధనుడు కర్ణునితో తన పరాక్రమమును ప్రదర్శించమని అర్ధించాడు. దానికి కర్ణుడు "సుయోధనా! ఈ అర్జునుడు, భీముడు నాకు ఒక లెక్కా! నేను ఒక్కడినే వీరిరువురినీ సంహరిస్తాను. మీ

మనసుకు ఆనందం చేకూరుస్తాను.”అని అన్నాడు కర్ణుడు. వారి సంభాషణను విన్నాడు కృపాచార్యుడు.

“కర్ణా! చాలా బాగా పలికావు. ఈరోజుతో పాండవుల చావు, సుయోధన పట్టాభిషేకం చేయించేట్టు ఉన్నావు. మరి ఈ పరాక్రమమంతా నాడు ఘోష యాత్రాసమయమున, ఉత్తర గోగ్రహణ సమయమున ఏమయినది కర్ణా! ప్రగల్భములు పలుకుట కాదు. కార్యములో చూపించు. అయినా నీవు పాండవులతో యుద్ధం చెయ్యడం నేను ఎన్నడూచూడలేదు గదా!. మరి వారిని ఎలా జయిస్తావు. అదిసరే! మనమందరం అర్జునుని చేతిలో ఎన్నిసార్లు ఓడిపోయామో నీకు తెలుసు కదా! ఇప్పుడు అర్జునునికి తోడు ధర్మరాజు, భీముడు. ఘటోత్కచుడు కూడా ఉన్నారు. ఇంకసాత్యకి సంగతి సరేసరి. మరి ఇంతమందిని నీవు ఒక్కడివే గెలువగలవా! ఆలోచించుకో!” అని అన్నాడు.

ఆ మాటలకు కర్ణుడికి రోషం వచ్చింది. “కృపాచార్యా! నేను ఆడినమాట తప్పువాడను కాను. అన్న మాట నెరవేర్చుకుంటాను. పాండవులను జయించి తీరుతాను. అదే కాకుండా మీరందరూ ఎప్పుడూ అర్జునుని పొగుడుతుంటారు. దాంతో కౌరవ వీరులలో ఉత్సాహం చచ్చిపోతోంది. మన పక్క మాత్రం నేను, ద్రోణుడు, అశ్వత్థామ, శల్యుడు మొదలగు అతిరధ మహా రధులు లేరా! నీ మాటలతో వారిని కూడా కాని వారిని చేస్తున్నావు ఎందుకు? ఇప్పటిదాకా నీవు బ్రాహ్మణుడవని నీ అధిక ప్రసంగమును సహించాను. ఇంక ఒక్క మాట మాట్లాడితే నీనాలుక కోస్తాను.జాగ్రత్త!” అని హెచ్చరించాడు.

తన మేన మామ అయిన కృపాచార్యుని (అశ్వత్థామ తల్లి కృపాచార్యుని చెల్లెలు) కర్ణుడు అనరాని మాటలు అనడం చూచి అశ్వత్థామ కోపంతో

ఊగిపోయాడు. కత్తితీసుకొని కర్ణుని మీదికి ఉరికాడు. సుయోధనుడు అశ్వత్థామను వారించాడు. అతనితోపాటు కృపాచార్యుడు కూడా అశ్వత్థామను పట్టుకున్నాడు. "నాయనా! అశ్వత్థామా! అంత కోపం పనికిరాదు నాయనా శాంతం వహించు" అని అనునయించాడు.

సుయోధనుడు అశ్వత్థామను చూచి "గురుపుత్రా! మీరందరి లక్ష్యం ఒకటే. ఈ యుద్ధంలో గెలవడం. నన్ను ఈ సర్వంసహా భూమండలానికి పట్టాభిషిక్తుని చేయడం. కాబట్టి మనమందరం విజయం కోసం పాటుపడాలి కాని ఇలా పరస్పరం కలహించుకోడం తగునా! మీ రందరూ కలిసి కర్ణుడిని క్షమించండి. అతని బదులుగా నేను క్షమాపణ అడుగుతున్నాను." అని అన్నాడు. ఆ మాటలకు అశ్వత్థామ శాంతించాడు. కర్ణుడు కూడా శాంతించి మరల యుద్ధసన్నద్ధుడయ్యాడు.

కర్ణుడు యుద్ధానికి రావడం చూచారు పాండవుల పక్షాన యుద్ధ చేస్తున్న మిత్ర రాజులు. "మన పాండవులు ఈ దుర్దశకు రావడానికి, ఈ వినాశనమున కంతటికి కారణం ఈ కర్ణుడే. వీడిని చుట్టుముట్టండి చంపండి." అంటూ అందరూ ఒక్కుమ్మడి కర్ణుడిని చుట్టుముట్టారు. కర్ణుడు కూడా తన మొక్కవోని పరాక్రమంతో పాండవ సేనలను చించి చెండాడు తున్నాడు. ఇది చూచి అర్జునుడు కర్ణుని ఎదుర్కొన్నాడు. అర్జునుడు కర్ణుని 30 బాణములతో కొట్టాడు. కర్ణుని చేతిలో నుండి విల్లు జారిపోయింది. వెంటనే తన విల్లు అందుకున్న కర్ణుడు అర్జునుడు ఆశ్చర్యపడే విధంగా శరపరంపర కురిపించాడు. అర్జునుడికి మహా కోపం వచ్చింది. ఒకే ఒక బాణంతో కర్ణుని ధనుస్తువిరిచాడు. అతని సారధిని, హయములను సంహరించాడు. కర్ణు ని శరీరం అంతా బాణములతో ముంచెత్తాడు. వెంటనే కర్ణుడు పక్కనే ఉన్న కృపాచార్యుని రథం మీదికి దూకాడు. అంతకు ముందే

కృపాచార్యుని పరుష వాక్యములతో దూషించాను అన్న సిగ్గు కూడా లేకుండా కృపాచార్యుని రధము మీద తలదాచుకున్నాడు కర్ణుడు. కృపాచార్యుని రధము యుద్ధరంగమునుండి నిష్క్రమించింది.

ఆ ప్రకారము కర్ణుడు పారిపోగానే కౌరవ సైన్యములు కూడా పారిపోసాగాయి. ఇది చూచాడు సుయోధనుడు. "సైనికులారా పారిపోకండి నేను ఉన్నాను. మనం పాండవులను జయిస్తాము" అని అరుస్తూ అర్జునుని మీదికి యుద్ధమునకు వెళ్లాడు. ఇది చూచాడు కృపాచార్యుడు. అశ్వత్థామను సమీపించి "కుమారా అశ్వత్థామా! రారాజు సుయోధనుడు తన బలము ఏపాటిదో ఎరుగక అర్జునుని మీదికి యుద్ధమునకు పోతున్నాడు. అతడు అర్జునునికి పట్టుబడతాడు. నువ్వు నేను ఇక్కడ ఉండి కూడా రారాజును కాపాడలేకపోవడం పాడి కాదు. కాబట్టి వెంటనే నువ్వు రారాజు వద్దకు వెళ్లు" అన్నాడు.

అశ్వత్థామ రారాజు వద్దకుపోయి "రారాజా! సుయోధనా! నీ కెందుకయ్యా ఈ శ్రమ? నేను ఉన్నాను కదా. నేను అర్జునునితో యుద్ధం చేస్తాను. నీవు వెనక్కు వెళ్లు." అన్నాడు.

"గురుపుత్రా! నీకు, నీ తండ్రి ద్రోణునికి అర్జునుడు అంటే వల్లమాలిన ప్రేమ. మీరు అర్జునునితో మనసుపెట్టి యుద్ధం చెయ్యరు. అతనిని చంపరు. ఇప్పటికే నా తమ్ములు నా సేనలు నశించాయి. కాబట్టి ఇంక మీరు పాండవుల వంక రావద్దు. నేను పాండవులతో యుద్ధం చేస్తాను. మీరు మిగిలిన పాండవ సేనలతో యుద్ధం చెయ్యండి." అని పలికాడు.

దానికి అశ్వత్థామ "రారాజా! నాకు నా తండ్రికి అర్జునుడు అంటే అభిమానము ఉన్నమాట వాస్తవమే. కాని యుద్ధ రంగమున ప్రవేశించిన తరువాత బంధుత్వమునకు, మిత్రత్వమునకు, అభిమానాలకు తావు లేదు కదా! అయినా రారాజా! ఎన్నో మారులు, నేను నా తండ్రి యుద్ధచెయ్యడం నువ్వు చూచావు కదా. మేము మా ఒడలు దాచుకోకుండా యుద్ధం చేస్తాము. కాని అది నీవు నమ్మడం లేదు. ఎందుకంటే నువ్వు నమ్మే కాదు. ఎవ్వరినీ నమ్మవు. అసలు నిన్ను నువ్వే నమ్మవు. ఇప్పుడు అవన్నీ ఎందుకు కానీ. నేను శత్రు సేనలలోకి ప్రవేశిస్తున్నాను. పాంచాల వీరులైన ధృష్టద్యుమ్నుడు అతని సైన్యమును పారదోలుతాను." అంటూ సుయోధనుని దాటుకొని పాండవ సేనలోకి ప్రవేశించాడు అశ్వత్థామ.

అది గమనించిన కేకయ,పాంచాల సేనలు అశ్వత్థామను చుట్టు ముట్టాయి. అశ్వత్థామ వారి మీద బాణ వర్షము కురిపించాడు. అశ్వత్థా మ ధాటికి తట్టుకోలేక పాంచాల సేనలు పారిపోతున్నాయి. ఇది చూచిన ధృ ష్టద్యుమ్నుడు అశ్వత్థామను ఎదుర్కొన్నాడు.

"ఓ అశ్వత్థామా! నేనెవరో తెలియునా! నీ తండ్రి ద్రోణుని చంపడానికి పుట్టి న వరప్రసాదిని. నీ తండ్రిని వధించి నిన్నుకూడాసంహరిస్తాను రా!" అంటూ అశ్వత్థామ మీదికి దూకాడు.

అతనిని నిలువరిస్తూ అశ్వత్తామ ఇలా అన్నాడు "ఓ ధృష్టద్యుమ్నా! రా! నీ కోసమే ఎదురు చూస్తున్నాను. రా! ఇన్నాళ్ల నుండి నీ కోసం వెదుకుతుంటే ఈ నాటికి దొరికావు! రా! నా బాణములకునిన్ను బలిచేస్తాను." అంటూ ధృ ష్టద్యుమ్నుని ఎదుర్కొన్నాడు.

“నీ తండ్రి సంగతి తర్వాత చూస్తాను. ముందు నిన్ను చంపి తర్వాత నీ తండ్రి పనిపడతాను.” అంటూ ధృష్టద్యుమ్నుడు అశ్వత్థామ మీద శర సంధానము చేసాడు.

అశ్వత్థామ మితిమీరిన కోపంతో ధృష్టద్యుమ్ముని కేతనమును ఖండించాడు. అతని సారధిని, హయములను చంపాడు. అతనికి రక్షణగా యుద్ధం చేస్తున్న 100 మంది రక్షకులను, పార్శ్వరక్షకులను చంపాడు. అశ్వత్థామ సింహనాదం చేసాడు. ఇది చూచి సుయోధనుడు ఎంతో సంతోషించాడు. అశ్వత్థా మ కు ఎదురు నిల్చి యుద్ధ చేసే సాహసం ఎవరికీ లేకుండా పోయింది. పాంచాల సైనికులు చెల్లాచెదరయ్యారు.

ఇది చూచిన ధర్మరాజు, భీముడు తమ తమ సేనలతో ధృష్టద్యుమ్మునికి సాయంగా వచ్చారు. సుయోధనుడుకూడా ద్రోణాచార్యుని తీసుకొని అశ్వత్థామకు సాయంగా నిలిచాడు. ఇది చూచిన అర్జునుడు ధృష్టద్యుమ్మునికి సాయంగా వచ్చాడు. ఇరుపక్షముల మధ్యపోరు ఘోరమయింది. అర్జునుడు తన వాడియైన బాణములతో మగధ, మద్ర, వంగ దేశముల సైన్యములను నాశనం చేస్తున్నాడు. భీముడు అంబష్ట,శిబి, వంగ దేశ సైన్యములను తుద ముట్టించాడు.

ఇది చూచిన ద్రోణుడుకోపం ఆపుకోలేకపోయాడు. వాయవ్యాస్త్రమును సంధించాడు. ఆ అస్త్రము ధాటికి పాండవ సైన్యము పెనుగాలికి ఎండుటాకులు ఎగిరిపోయినట్టు చెల్లాచెదరయ్యాయి. అర్జునుడు, భీముడు కలిసి ద్రోణునికి చెరి ఒకపక్క చేరి ఆయనను శరవర్షములో ముంచెత్తారు. కాని ద్రోణుడు బెదరక, పాండవ సేనను తరుముతున్నాడు అతనికి తోడుగా సుయోధనుడు కూడా కలిసి పాండవసేనను చెల్లాచెదరు చేస్తున్నారు.

అప్పుడు సోమదత్తుడు పాండవ సైనికులను ఎదుర్కొన్నాడు. సాత్యకి అతనితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. సోమదత్తుడు ఒకే ఒక బాణంతో సాత్యకి వింటిని నరికాడు. 35 బాణములతో సాత్యకిని కొట్టాడు. సాత్యకి మరొక విల్లు తీసుకున్నాడు. ముందు సోమదత్తుని కేతనమును కూల్చాడు. విల్లు రెండుగా విరిచాడు. సోమదత్తుడు మరొక విల్లు అందుకున్నాడు. ఇది చూచి భీముడు సోమదత్తుని ఎదుర్కొన్నాడు. ఘటోత్కచుడు సోమదత్తుని మీద పరిఘను ప్రయోగించాడు. సోమదత్తుడు దానిని రెండుగా నరికాడు. సాత్యకి తన వాడియైన బాణములతో అతని హయములను, సారథిని చంపాడు. మరొక నారసముతో సాత్యకి సోమదత్తుని తల నరికాడు.

సోమదత్తుని మరణం చూచిన కౌరవ సేనలు సాత్యకిమీద ఒక్కుమ్మడిగా పడ్డారు. ధర్మరాజు ఇది చూచి సాత్యకిని అక్కడినుండి తప్పించాడు. తాను ద్రోణునితోయుద్ధం చేస్తున్నాడు. ద్రోణుడు తన శరములతో ధర్మరాజు విల్లు విరిచాడు. కేతనమును పడగొట్టాడు. ధర్మరాజు ఒళ్లంతా తూట్లు పడేట్టు కొట్టాడు. ధర్మరాజు రోషంతో ఉగ్రరూపం దాల్చాడు. మరొక విల్లు తీసుకొని ద్రోణుని శరీరంలోకి చొచ్చుకుపోయేట్టు వాడి బాణములు సంధించాడు. ద్రోణుడు తన రథము మీదనే మూర్ఛపోయాడు.

కొంచెంసేపటికి తేరుకొని ద్రోణుడు మరలా విజృంభించాడు. పాండవ సేనల మీద వాయవ్యాస్త్రమును ప్రయోగించాడు. ధర్మరాజు కూడా వాయ వ్యాస్త్రమును ప్రయోగించి, ద్రోణుడు ప్రయోగించిన అస్త్రమును నిర్వీర్యము చేసాడు. ద్రోణుని మీద బాణవర్షము కురిపించాడు. ఇది చూచాడు కృష్ణుడు. ధర్మరాజు వద్దకు పోయి "ధర్మజా! నిన్ను పట్టుకొని సుయోధనునికి అప్పగిస్తాను అని ద్రోణుడు చేసినప్రతిజ్ఞను మరిచిపోయావా! ద్రోణునితో యుద్ధమునకు తలపడుతున్నావు. ఇది మంచిదికాదు. వెంటనే ఇక్కడి నుండి

తొలగిపో. భీముడు అక్కడ యుద్ధం చేస్తున్నాడు. అతనికిసాయంగా వెళ్లు."
అని చెప్పాడు. కృష్ణుని మాట ప్రకారము ధర్మజుడు ద్రోణుని విడిచి భీముని వద్దకు వెళ్లాడు. ద్రోణుడు కూడా పాంచాల సేనల వైపుకు వెళ్లాడు.

ధర్మరాజు, భీముడు, ధృష్టద్యుమ్నుడు, సాత్యకి కలిసి కౌరవ సేనలను తునుమాడుతున్నారు. వారిని కృపాచార్యుడు, కర్ణుడు, ద్రోణుడు వారితో యుద్ధమునకు తలపడ్డారు. వారి మధ్య ఘోరంగా యుద్ధం జరుగుతూ ఉంది. వారి సైన్యముల పదఘట్టనలకు లేచిన ధూళి ఆకాశం అంతా కమ్మింది. సూర్యుడు కనిపించడం లేదు. యుద్ధ భూమి అంతా చీకట్లు కమ్ము కున్నట్టయింది. సైనికులకు కళ్లు కనిపించడం లేదు. కౌరవ సేన చెల్లాచెదరయింది. ద్రోణాచార్యుడు ఒక పక్క సుయోధనుడు ఒక పక్క కౌరవ సేనలను ప్రోత్సహిస్తూ యుద్ధోన్ముఖులను చేసారు.

ద్రోణుడు అప్పటికప్పుడు ఒక వ్యూహమును పన్నాడు. ఆ వ్యూహము మొదట తనునిల్చున్నాడు. ఆ వ్యూహమునకు అటు ఇటు అశ్వత్థామను, శకునిని నిలిపాడు. మధ్యలో శల్యుడు నిల్చున్నాడు. సుయోధనుడు వ్యూహం అంతా కలయ తిరుగుతూ పర్యవేక్షిస్తున్నాడు.

సుయోధనుడు తన సైనికులను దివిటీలుపట్టుకొమ్మని ఆజ్ఞాపించాడు. అప్పటికప్పుడు అందరికీ దివిటీలు అందించారు. రధమునకు ఐదు దివిటీలు, ఏనుగునకు మూడు దివిటీలు, అశ్వమునకు ఒక దివిటీ చొప్పున ఇచ్చారు. వ్యూహమునకు ముందు భాగమున దివిటీలు పట్టుకున్న సైనికులు బారులు తీరారు. పాండవ సైనికులు కూడా దివిటీలు పట్టుకున్నారు. రధానికి 10, ఏనుగుకు 7, అశ్వమునకు 2 చొప్పున దివిటీలుపంచారు.

అప్పుడు సుయోధనుడు తనసోదరులను పిలిచి “సోదరులారా! మీరూ, శల్యుడు, కృతవర్మ, మొదలగువారు అందరూ కలిసి ద్రోణుడు ధృష్టద్యుమ్నునితోయుద్ధం చెయ్యకుండా ఆపండి. ద్రోణుడు మిగిలిన వారితో యుద్ధం చేస్తాడు. కర్ణుడు ధృష్టద్యుమ్నుని చంపి తరువాత అర్జునుని జయిస్తాడు. నేను భీమునితో యుద్ధం చేసి గెలుస్తాను.” అని పలికాడు. సైన్యములను కదలమని చేతితో సంజ్ఞ చేసాడు.

ధర్మరాజు తాను కూడా ద్రోణుని మీదికి యుద్ధమునకు పోబోతూ ఉండగా మధ్యలో కృతవర్మ ఎదుర్కొన్నాడు. ధర్మరాజు కృతవర్మతో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. సాత్యకితో భూరి అనే రాజు, సహదేవునితో కర్ణుడు, భీమునితో సుయోధనుడు, నకులునితో శకుని, శిఖండితో కృపాచార్యుడు, ప్రతివింధ్యునితో దుశ్శాసనుడు, ఘటోత్కచునితో అశ్వత్థామ, ద్రుపదుని తో వృషసేనుడు, విరాటరాజుతో శల్యుడు, శతానీకునితో చిత్రసేనుడు, అర్జునునితో అలంబసుడు అనే రాక్షసరాజు,యుద్ధం చేస్తున్నారు. వీరందరూ ఒకపక్క యుద్ధం చేస్తూ మరొక పక్క ద్రోణుని కాపాడుతున్నారు. పాండవ పక్షం లో ఉన్న అతి రథ మహా రథులు ద్రోణుని మీదికి దూకుతుంటే, కౌరవ పక్షంలో ఉన్న వారు వారిని శాయశక్తులా ఆపుతున్నారు.

ద్రోణుడు సోమక సైన్యంతో యుద్ధం చేసి వారిని హతమార్చాడు. ఆసమయంలో ధృష్టద్యుమ్నుడు ద్రోణుని మీదికి దూసుకొని వచ్చాడు. వారిరువురికి ఘోరంగా యుద్ధం జరుగుతూ ఉంది.   కృతవర్మ ధర్మరాజు విల్లు విరిచాడు. ధర్మరాజు మరొక విల్లు తీసుకొని కృతవర్మ విల్లు విరిచాడు. వెంటనే కృతవర్మమీద శక్తిని ప్రయోగించాడు. ఆ శక్తి కృతవర్మ చేతిని చీల్చింది. కృతవర్మ మరొక విల్లు తీసుకొని ధర్మరాజు రథసారథిని, హయములను చంపాడు ధర్మరాజు విల్లు విరిచాడు. ధర్మరాజు తోమరము అనే ఆయుధాన్ని

తీసుకున్నాడు. కృతవర్మ ఆ ఆయుధమును కూడా రెండు ముక్కలు చేసాడు. ధర్మరాజు కవచము చీల్చుకొని పోయేట్టుగా బాణములతో కొట్టాడు. కృతవర్మతో యుద్ధం చేయలేక ధర్మరాజు యుద్ధభూమినుండి తొలగిపోయాడు.

కురు వంశీయుడైన భూరి మహారాజుతో సాత్యకి యుద్ధం చేస్తున్నాడు. సాత్యకి అతని విల్లు విరిచాడు. భూరి మరియొక విల్లు తీసుకున్నాడు. సాత్యకి ధనుస్సును ముక్కలు చేసాడు. సాత్యకి శక్తి ఆయుధాన్ని భూరి మీద ప్రయోగించాడు. ఆ శక్తి అనే ఆయుధము భూరి తల తెగ నరికింది. ఇది చూచాడు అశ్వత్థామ. వెంటనే సాత్యకిని ఎదుర్కొన్నాడు.

ఇంతలో ఘటోత్కచుడు అశ్వత్థామ మీదికి ఉరికాడు. పది బాణములతో అశ్వత్థామ వక్షస్థలము మీద కొట్టాడు. ఆ బాణముల ధాటికి తట్టుకోలేక అశ్వత్థామ రథముమీద సొమ్మసిల్లినట్టు తూలిపోయాడు. వెను వెంటనే తేరుకున్నాడు. ఘటోత్కచుని గుండెలకు గురిపెట్టి తీవ్రమైన బాణములు సంధించాడు. అశ్వత్థామ శరములు ఘటోత్కచుని గుండెలను గాయపరచగా అతను కూడా సొమ్మసిల్లాడు. అతని రథసారథి రథమును పక్కకు తీసుకొని వెళ్లాడు.

మరొక చోట సుయోధనుడు, భీముడు ఒకరికొకకు తీసిపోకుండా ఘోరంగా యుద్ధం చేస్తున్నారు. భీముడు సుయోధనుని ధనుస్సును ముక్కలు చేసాడు. అతని కేతనమును విరిచాడు. సుయోధనుని శరీరం అంతా తూట్లు పడేట్టు కొట్టాడు. సుయోధనుడు మరొక ధనుస్సు తీసుకొని భీముని ఫిల్లు విరిచాడు. భీముడు మరొక విల్లు తీసుకొని ఏడు బాణములతో సుయోధనుని తీవ్రంగా గాయపరిచాడు. సుయోధనుని విల్లు విరిచాడు. సుయోధనుడు మరొక విల్లు తీసుకోగానే దానిని కూడా విరిచాడు. ఆ ప్రకారం

సుయోధనుని నాలుగు ధనుస్సులు విరిచాడు. సుయోధనుని రధాశ్వములను, సారధిని చంపాడు. సుయోధనునికి భీముడంటే భయం వేసింది. ఎవరూ చూడకుండా పక్కకు తప్పుకున్నాడు. భీముడు అది చూడలేదు. సుయోధనుడు మరణించాడు అనుకున్నాడు. సింహనాదం చేసాడు. సుయోధనుడు కనపడకపోయేసరికి కౌరవ సేనలు కూడా అతను మరణించాడు అని భావించాయి. వారిలో కలకలం పుట్టింది. పాండవసేనలలో ఆనందోత్సాహాలు పెల్లుబికాయి. ఇంతలో సుయోధనుడు వేరొక రధము ఎక్కి అక్కడకు వచ్చాడు. అంతా సద్దు మణిగింది.

మరొక వైపు కర్ణుడు,సహదేవుడు తీవ్రంగా యుద్ధం చేస్తున్నారు. సహదేవుడు కర్ణుని తొమ్మిది బాణములతో కొట్టాడు. కర్ణుడు 100 బాణములతో సహదేవుని మర్మస్థానములలో కొట్టాడు. సహదేవుని ధనుస్సు ముక్కలు చేసాడు. సహదేవుడు మరొక విల్లు తీసుకున్నాడు. వెంటనే కర్ణుడు సహదేవుని రధ సారధిని, అశ్వములను చంపాడు. సహదేవుడు కత్తి, డాలు తీసుకున్నాడు. వాటిని కూడా ముక్కలు చేసాడు కర్ణుడు. సహదేవుడు కర్ణుని మీదికి గదాయుధము విసిరాడు. కర్ణుడు ఆ గదను మధ్యలోనే తన శరములతో ఖండించాడు. వెంటనే సహదేవుడు శక్తి అనే ఆయుధాన్ని కర్ణుని మీద ప్రయోగించాడు. కర్ణుడు దానిని కూడా ముక్కలుచేసాడు. ఇంక చేసేది లేక సహదేవుడు రధ చక్రమును కర్ణుని మీదికి విసిరాడు. ఆ రధచక్రము కూడా కర్ణుని బాణముల ధాటికి ఆగలేకపోయింది. కర్ణుడి తో యుద్ధం చెయ్యలేక సహదేవుడు యుద్ధరంగమునుండి పోబోతుంటే కర్ణుడు అతనిని వెంబడించి పట్టుకున్నాడు. వెంటనే సహదేవుని సంహరించబోయాడు. ఇంతలో కర్ణునికి తాను కుంతికి ఇచ్చిన మాట గుర్తుకు వచ్చింది. (అర్జునుని తప్ప, మిగిలిన పాండవులు యుద్ధములో తన చేతికి చిక్కినా చంపను అని కర్ణుడు కుంతికి వాగ్దానం చేసాడు. ఉద్యోగపర్వము.) తాను కుంతికి ఇచ్చిన

మాట ప్రకారము సహదేవుని చంపకుండా విడిచిపెట్టాడు. కాని అతనితో కొంచెంసేపు హేళనగా మాట్లాడాడు. "సహదేవా! నీ బలమును, ఎదుటివారి బలమును తెలుసుకొని యుద్ధం చెయ్యి. నీ కంటే బలవంతులతో యుద్ధం చెయ్యడం అవివేకం. అలా ఎప్పుడూ చెయ్యకు. పో." అని అన్నాడు. సహదేవుడు కూడా అవమాన భారంతో కుమిలిపోతూ అక్కడ నుండి వెళ్లాడు. మరొక రథము ఎక్కి అక్కడినుండి వెళ్లిపోయాడు.

మరొక పక్క విరాటుడు శల్యునితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. శల్యుడు విరాటుని అశ్వములను చంపాడు. శల్యుని పై విరాటుడు శరవర్షము కురిపించాడు. విరాటుని తమ్ముడు శతానీకుడు అన్నకు తోడుగా వచ్చాడు. అన్న విరాటుని తన రథం మీద ఎక్కించుకున్నాడు. శల్యుని ఎదుర్కొన్నాడు. శల్యుడు ఒక వాడియైన బాణంతో శతానీకుని సంహరించాడు.

తన తమ్ముడి చావు కళ్లారా చూచిన విరాటునికి లోపల భయం పట్టుకుంది. కాని పైకి ధైర్యంగా శల్యుని ఎదుర్కొన్నాడు. శల్యుడు తన పదునైన బాణములతో విరాటుని మూర్ఛపోయేట్టు కొట్టాడు. వెంటనే విరాటుని రథసారథి రథమును రణరంగమునుండి దూరంగా తీసుకొని వెళ్లాడు. విరాటుని సేనలు కూడా శల్యుని ధాటికి ఆగలేక పక్కతొలిగాయి. ఇది చూచిన అర్జునుడు పరుగు పరుగున వచ్చి ఆ సైన్యములను ఆపాడు. వారిని ముందునిలిచి శల్యునితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు.

ఇంతలో అలంబసుడు అనే రాక్షసుడు అర్జునుని ఎదుర్కొన్నాడు. అర్జునుడు అలంబసుని విల్లు విరిచాడు. అతని ధ్వజమును నేలకూల్చాడు. అతని రథమునకు కట్టిన హయములను చంపాడు. అలంబసుడు ఒక ఖడ్గము తీసుకొని అర్జునునితో తలపడ్డాడు. అర్జునుడు ఆ ఖడ్గమును

విరగ్గొట్టాడు. నాలుగు భయంకరమైన బాణములతో ఆ రాక్షసుని కొట్టాడు. అర్జునుని బాణధాటికి తట్టుకోలేక అలంబసుడు పారిపోయాడు.

మరొక వైపు నకులుని కుమారుడు శతానీకుడు సుయోధనుని తమ్ముడు చిత్రసేనునితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. శతానీకుడు చిత్రసేనుని కవచము ను చించాడు. విల్లు నరికాడు. అతని ధ్వజమును విరగ్గొట్టాడు. చిత్రసేనుడు మరొక విల్లు తీసుకొని శతానీకుని మీద బాణ ములు ప్రయోగించాడు. కాని శతానీకుడు చిత్రసేనుని రధాశ్వములను చంపాడు. సారధిని చంపాడు. చిత్ర సేనుడు 25 బాణములతో శతానీకుని వళ్లంతా తూట్లుపడేట్టు కొట్టాడు. శతానీకుడు ఒకే ఒక బాణంటో చిత్రసేనుని విల్లు విరిచాడు. రధమును విరగ్గొట్టాడు. చిత్రసేనుడు తన రధమునుండి కిందికి దూకి పక్కనే ఉన్న హార్దిక్యుడి రధము ఎక్కిపారిపోయాడు.

మరొక పక్క ద్రుపదుడు కర్ణుని కుమారుడైన వృషసేనుడితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. ద్రుపదుని మీద వృషసేనుడిదే పైచేయిగా ఉంది. ద్రుపదుని నిస్సహాయత చూచి పాంచాల సేనలు ద్రుపదుని ముందు నిలిచి వృష సేనుని తో పోరుతున్నాయి. కాని వృషసేనుడు కురిపించే శరవర్షమునకు తట్టుకోలేక పారిపోయాయి.

మరొక పక్క ధర్మరాజు కుమారుడైన ప్రతివింధ్యుడు దుశ్శాసనునితో పోరుతున్నాడు. దుశ్శాసనుడు ప్రతి వింధ్యుని ధ్వజమును, విల్లును విరగ్గొట్టాడు. సారధిని, హయములను చంపాడు. ఇంతలో ప్రతివింధ్యుని సోదరులు అతనికి సాయంగా వచ్చి యుద్ధం చేస్తున్నారు. భీముని కుమారుడు శ్రుతసేనుడు ప్రతివింధ్యుని తన రధము మీద ఎక్కించుకున్నాడు. ప్రతి వింధ్యుడు మరొక విల్లు తీసుకొని దుశ్శాసనునితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు.

మరొక పక్క నకులుడు శకునితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. శకుని ఒక పదునైన బాణంతో నకులుని మూర్ఛపోయేట్టు కొట్టాడు. నకులుడు వెంటనే తేరుకొని ఒక పదునైన బాణాలతో శకుని విల్లును, కేతనమును, విరిగేట్టు కొట్టాడు. శకుని తొడలపై బాణములు సంధించి అతనిని కదలకుండా చేసాడు. నకులుని బాణ ధాటికి శకుని మూర్ఛపోయాడు. శకుని రధ సారధి రథమును పక్కకు తీసుకొని వెళ్లాడు.

కృపాచార్యుడు శిఖండితోయుద్ధం చేస్తున్నాడు. శిఖండి కృపాచార్యుని చేతిలో ఉన్న విల్లు విరగ్గొట్టాడు. కృపాచార్యుడు మరొక విల్లు తీసుకొని శిఖండి మీద శక్తిని ప్రయోగించాడు. శిఖండి ఆ శక్తిని నిర్వీర్యం చేసాడు. కృపాచార్యుడు మరొక ధృఢమైన బాణంతో శిఖండి మూర్ఛపోయేట్టు కొట్టాడు. శిఖండి రధంమీద సొమ్మసిల్లి పడిపోయాడు. కృపాచార్యుడు శిఖండిని చంపుదామని మరొక పదునైన బాణం సంధించాడు. ఇంతలోనే పాంచాల వీరులు శిఖండికి అడ్డం వచ్చి కృపాచార్యునితో యుద్ధానికి దిగారు. రధసారధి శిఖండి రధమును పక్కకు తప్పించాడు.

కాగడాల వెలుగులలో ఆ నాటియుద్ధం రసవత్తరంగా సాగింది. ధృష్టద్యుమ్నుడు ద్రోణాచార్యుని ఐదు బాణములతో కొట్టాడు. ద్రోణుడు ధృష్టద్యుమ్నుని విల్లు విరగ్గొట్టాడు. ధృష్టద్యుమ్నుడు మరొక విల్లుతీసుకొని అగ్ని బాణాన్ని ప్రయోగించాడు. అది చూచిన కర్ణుడు తన బాణములతో ఆ అగ్ని బాణములు మధ్యలోనే తుంచాడు. ఇంతలో సుయోధనుడు, దుశ్శాసనుడు, శల్యుడు కూడా అక్కడకు వచ్చిచేరారు. వారందరితో ధృష్టద్యుమ్నుడు ఒంటరిగా యుద్ధంచేస్తున్నాడు.

ద్రుమసేనుడు కర్ణునితో తలపడ్డాడు. ఒకేక బాణంతో కర్ణుడు ద్రుమసేనుని చంపాడు. అది చూచిన ధృష్టద్యుమ్నుడు కోపంతో

ఊగిపోయాడు. కర్ణుని విల్లు విరిచాడు. కర్ణుడు మరియొక విల్లు తీసుకున్నాడు. ధృష్టద్యుమ్నునితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. ఇంతలో సాత్యకి వచ్చి కర్ణుని ఎదుర్కొన్నాడు. సాత్యకి కర్ణుడు యుద్ధం చేస్తుంటే మధ్యలో కర్ణుని కుమారుడు వృషసేనుడు వచ్చాడు. సాత్యకిని ఎదుర్కొన్నాడు. సాత్యకి ఒకే ఒక బాణంతో వృష సేనుని మూర్ఛపోయేట్టు కొట్టాడు. కర్ణుడు తన కుమారుడు వృష సేనుడు మరణించాడని చాలా బాధపడ్డాడు. సాత్యకి మీది కోపంతో అతని మీద శరవర్షము కురిపించాడు.   ఇంతలో వృషసేనుడు మూర్ఛనుండి తేరుకున్నాడు. తన తండ్రి కర్ణుని కలిసి సాత్యకితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు.

ఇంతలో అర్జునుడు తన దేవదత్తమును పూరించాడు. ఇది విన్నాడు కర్ణుడు. సుయోధనుని తో ఇలా అన్నాడు. "రారాజా! అర్జునుడు ఈ వైపే వస్తున్నాడు. మనము అర్జునుడు సాత్యకిని చేరకుండా ఆపితే, ఇక్కడ సాత్యకిని మనము చంపవచ్చు. ఇది నీకు ఇష్టమేనా! ఇలా చేస్తేనే మనము సాత్యకిని అభిమన్యుని చంపినట్టు చంపవచ్చు. నీ గెలుపునకు ఇది నాంది అవుతుంది. మనము సాత్యకిని చంపాము అని తెలిసిన మరుక్షణం అర్జునుడు ఇక్కడకు వస్తాడు. కాబట్టి సాత్యకి చావు అతనికి తెలియనివ్వకూడదు. కాబట్టి అర్జునుడు ఇక్కడకు రాకుండా కొంతమంది మహారథులను అక్కడకుపంపు." అని చెప్పాడు.

కర్ణుని ఆలోచన సుయోధనునికి నచ్చింది. పక్కనే ఉన్న శకునిని చూచి మామా! నీవు 10,000 ఏనుగులు, 10,000 రథములను తీసుకొని అర్జునుని ఎదిరించి అతను ఇక్కడకు రాకుండా ఆపు. నీ వెంట నా తమ్ములు దుశ్శాసనుడు, సుబాహుడు, దుష్ప్రదర్షణుడు, దుర్విషహుడు తోడుగా వస్తారు. నీవు అర్జునుడు,భీముడు,ధర్మరాజు తోయుద్ధం చేసి విజయం సాధించు." అని అన్నాడు. సుయోధనుని మాటప్రకారము శకుని, తన మేనళ్లులతో కలిసి అర్జునునిమీదికి యుద్ధానికి బయలుదేరాడు.

ఇక్కడ కర్ణుడు తన సైన్యముతో సాత్యకితోయుద్ధం చేస్తున్నాడు. కాని సాత్యకి యుద్ధకౌశలానికి కౌరవ సేన నిలువలేకపోయింది. సుయోధనుడు తన రధమును సాత్యకి వైపు దూకించాడు. సాత్యకి సుయోధనుడు యుద్ధం చేస్తున్నారు. సాత్యకి సుయోధనుని సారధిని, రధాశ్వములను నరికాడు. సుయోధనుని విల్లు విరిచాడు. సుయోధనుడు నేలమీదికి దూకి మరొకరి రధం ఎక్కాడు. సుయోధనుని పరాజయం చూచి కౌరవ సేన పారిపోయింది.

అక్కడ శకుని అర్జునునితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. శకుని కుమారుడు ఉలూకుడు కూడా తండ్రితో కలిసి అర్జునునితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. ఉలూకుడు అర్జునుని మీద, కృష్ణుని మీద బాణవర్షము కురిపించాడు. ఇది చూచాడు అర్జునుడు. ముందు శకుని రధ సారధిని, అతని రధాశ్వములను ఖండించాడు. శకుని విల్లు విరిచాడు. అతని రధమును విరగ్గొట్టాడు. శకుని వెంటనే తన కుమారుని రథం మీదకు దూకాడు. మరలా అర్జునుని తో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. కాని అర్జునుని గాండీవము కురిపించే అస్త్రశస్త్రముల ధాటికి శకుని అతని కుమారుడు తట్టుకోలేకపోయారు. శకునికి సాయంగా వచ్చిన రధికులు అలసిపోయారు. అతని సైన్యం పారిపోయింది. శకుని అతని కుమారుడు దిక్కు తోచకుండా నిలబడిపోయారు.

మరొకచోట ధృష్ట ద్యుమ్నుడు ద్రోణాచార్యునితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. ధృష్టద్యుమ్నుడు ద్రోణాచార్యుని వింటినారి తెంచాడు. ద్రోణుడు మరొక విల్లు తీసుకొని ధృష్టద్యుమ్నుని మీద శరములు ప్రయోగించాడు. ఈ ప్రకారం సాత్యకి, అర్జునుడు, ధృష్టద్యుమ్నుడు కౌరవ సేనలను చించి చెండాడు తుంటే, అవి పారిపోయాయి. అర్జునుడు దేవదత్తమును, కృష్ణుడు పాంచజన్యమును, ధృష్టద్యుమ్నుడు మొదలగు వారు తమ తమ శంఖములను విజయసూచకంగా పూరించారు.

ఇది చూచిన కర్ణుడు కోపంతో ఊగిపోయాడు. పాండవ సైన్యమును తరుముతున్నాడు. దొరికిన వాడిని దొరికినట్టు చంపుతున్నాడు. ధర్మరాజు అర్జునునితో ఇలా అన్నాడు. "అర్జునా చూచితివా కర్ణుని పరాక్రమము. ఈ అర్ధరాత్రిలో మధ్యందిన మార్తాండుని మాదిరి వెలిగిపోతున్నాడు. మనం ఊరకుంటే ఈ రోజే కర్ణుడు పాండవ సేనను హతమార్చేట్టు న్నాడు. అతని ని ఆపే మార్గం ఆలోచించు." అని అన్నాడు ధర్మరాజు.

అర్జునుడు కృష్ణుని చూచి "కృష్ణా! అన్నయ్య ధర్మజుడు మన సేనలు పారిపోవడం చూచి భయపడుతున్నాడు. ఒక పక్క కర్ణుడు, మరొక పక్క ద్రోణుడు మన సేనలను తరుముతున్నారు. ముందు నేను కర్ణుని ఎదుర్కొంటాను. తరువాత ద్రోణుని సంగతి చూద్దాము. మన రథమును కర్ణుని మీదికి పోనిమ్ము "అని అన్నాడు.

ఆమాటలకు కృష్ణుడు బదులుగా ఇలా అన్నాడు. "అర్జునా! రాక్షసులకు రాత్రిసమయమందు బలం ఎక్కువ కదా. కావున నువ్వు ఘటోత్కచుని కర్ణుని మీదికి పంపు. అతడు మాయాయుద్ధంలో ప్రవీణుడు. అతని వద్ద ఎన్నో దివ్యాస్త్రములు ఉన్నాయి. కాబట్టి ఘటోత్కచుడు కర్ణుని ఎదుర్కొంటాడు. మనము ద్రోణుని ఎదుర్కొందాము." అని అన్నాడు.

కృష్ణుని మాటప్రకారము అర్జునుడు ఘటోత్కచుని పిలిచాడు. "కుమారా ఘటోత్కచా! అటు చూడు. కర్ణుని ధాటికి నిలువలేక పాండవ సైన్యములు పారిపోతున్నాయి. నీవు నీ శౌర్యము,పరాక్రమముతో వారిని నిలువరింపుము. కర్ణుడు రాత్రి యుద్ధంలో నీతో సమానంగాయుద్ధం చెయ్యలేడు. ఈ సమయంలో నీవు కర్ణునితో యుద్ధం చేసి నీ తండ్రుల పేరు నిలుపు." అని అన్నాడు.

ఘటోత్కచుడు అర్జునునికి కృష్ణునికి నమస్కరించి కర్ణుడు ఉన్న పక్కకు వెళ్లాడు. అదే సమయములో జటాసురుని కుమారుడైన అలంబసుడు అనే రాక్షసుడు సుయోధనుని వద్దకు పోయి "రారాజా! నాకు మొదటినుండి పాండవుల మీద పగ ఉన్నది. మీరు నాకు అనుజ్ఞ ఇస్తే నేను పాండవులను సంహరిస్తాను." అని అన్నాడు.

సుయోధనుడు సంతోషంతో ఉబ్బితబ్బియ్యాడు.వెంటనే అనుజ్ఞ ఇచ్చాడు. అలంబసుడు కర్ణుని దాటుకొని ఘటోత్కచుని మీదికి వెళ్లాడు. ఇద్దరు రాక్షసవీరులు మొదట విల్లు అమ్ములతో యుద్ధం మొదలెట్టారు. తరువాత రాక్షసమాయలు ప్రయోగించుకుంటూ ఒకరితో ఒకరు యుద్ధం చేస్తున్నారు. ఒకరు సర్పంగా మారితే మరొకరు గరుడుడుగా మారారు. ఒకడు ఏనుగుగా మారితే మరొకడు సింహంగా మారాడు. ఈ ప్రకారము ఒకరికి ఒకరు తీసిపోకుండా యుద్ధం చేస్తున్నారు. ఆఖరున ముష్టియుద్ధము చేస్తున్నారు. ఘటోత్కచుడు అలంబసుని పట్టుకొని కిందపడవేసి అతని గుండెల మీద కాలు పెట్టి అతని తలను బలవంతంగా తిప్పాడు. అలంబసుని తల ఘటోత్కచుని చేతికి వచ్చింది. ఘటోత్కచుడు అలంబసుని తలను సుయోధనుని రథము మీదికి విసిరేసాడు.

ఆ తలను చూచి ఆశ్చర్యపోతున్న సుయోధనునితో ఘటోత్కచుడు ఇలా అన్నాడు. "ఓ సుయోధనా! అది నీ స్నేహితుడు అలంబసుని తల. గుర్తుపట్టావా! ఇంకొంచెం సేపటిలో కర్ణుని తల కూడా నీ రథం మీదికి విసురుతాను. కాచుకో! నీ వంతు వచ్చినప్పుడు నీ తలను కూడా విసిరేస్తాను. నేనెవరో తెలుసుకదా! నేను భీమసేనుని కుమారుడను! జాగ్రత్త!" అని గర్జించాడు.

వెంటనే ఘటోత్కచుడు కర్ణుడు ఉన్న వైపుకు పరుగుతీసాడు. భయంకరమైన ఆకారంతో తన మీదికి వస్తున్న ఘటోత్కచుని చూచాడు కర్ణుడు. అతని మీద అత్యంత పదునైన బాణములను వర్షించాడు. ఒకరికి ఒకరు తీసిపోకుండా యుద్ధం చేస్తున్నారు ఘటోత్కచుడు, కర్ణుడు. కర్ణుడు ఒక దివ్యాస్త్రమును ఘటోత్కచుని మీద ప్రయోగించాడు. కాని దానిని తిప్పి కొట్టాడు ఘటోత్కచుడు. ఘటోత్కచుడు ప్రయోగించిన అస్త్రములను తిప్పికొడు తున్నాడు కర్ణుడు.

ఇది పని కాదని ఘటోత్కచుడు మాయా యుద్ధము ప్రకటించాడు. తన మాయతో మాయాసైన్యమును సృష్టించాడు. ఆ మాయాసైన్యము రకరకాలైన ఆయుధములను కౌరవ సేనమీద ప్రయోగించింది. ఆ ఆయుధములను వారు అంతకు ముందు చూచి ఉండలేదు. వాటి ధాటికి తట్టుకోలేక కౌరవ సైన్యము పారిపోయింది. ఘటోత్కచుడు కర్ణుని మీద తన చక్రాయుధమును ప్రయోగించాడు. కర్ణుడు దానిని ఖండించాడు. ఘటోత్కచుడు తన గదను కర్ణుని మీదికి విసిరాడు. కర్ణుడు దానిని ముక్కలు చేసాడు. ఘటోత్కచుడు ఆకాశమునకు ఎగిరి అక్కడినుండి రాళ్లను, చెట్లను, వర్షంలాగా కురిపి స్తున్నాడు. కర్ణుడు వాటిని తన బాణములతో నుగ్గు నుగ్గు చేస్తున్నాడు.

ఇది పని కాదని ఘటోత్కచుడు భూమి మీదికి దిగాడు. తన రథము మీద ఎక్కి కర్ణునితో తలపడ్డాడు కర్ణుడు వెంటనే ఘటోత్కచుని రథసారథిని, హయములను చంపాడు. ఘటోత్కచుని రథమును ముక్కముక్కలుగా ఖండించాడు. ఘటోత్కచుని శరీరము నిండా నిశితమైన శరములు నాటాడు. ఘటోత్కచుడు తన నోరు పెద్ద కొండ గుహ మాదిరి తెరిచి కర్ణుడు వేసే బాణములను అన్నింటిని మింగుతున్నాడు. కర్ణుడు అతని ముఖము నిండా బాణములతో నింపాడు.

ఆ దెబ్బకు ఘటోత్కచుడు చచ్చాడు అనుకున్నారు అందరూ. కాని ఘటోత్కచుడు తేరుకొని కర్ణుని రధాశ్వములను చంపాడు. అతని విల్లు తునాతునకలు చేసాడు. ఇంతలో బకాసురుని తమ్ముడు అలాయుధుడు భీముని తో పూర్వ వైరము పురస్కరించుకొని తన రాక్షస బలముతో సుయోధనుని పక్షం వహించాడు. "ఓ సుయోధనా! ఈ భీముడు మా అన్న బకాసురుని చంపాడు. దానికి ప్రతీకారం తీర్చుకోవాలి. నాకు అనుమతి ఇవ్వండి." అని అడిగాడు.

సుయోధనుడు ఆలోచించాడు. ఒక పక్క ఘటోత్కచుడు కర్ణుని మీద పైచేయి గా ఉన్నాడు. ద్రోణుడు అశ్వత్థామ, కృపుడు, కర్ణ, ఘటోత్కచుల యుద్ధం ఆశ్చర్యంగా చూస్తున్నారు. వారు కర్ణుని మీద ఆశ వదులుకున్నారు. అలాయుధుని కి అనుజ్ఞ ఇవ్వడం మంచిది అనుకున్నాడు. అలాయుధుని తో సుయోధనుడు ఇలా అన్నాడు. "అలాయుధా! నీవు వెంటనే నీ శత్రువు భీముని కుమారుడు ఘటోత్కచుని మీద యుద్ధం చెయ్యి .అతనిని ఓడించు. తరువాత భీముని మీద, అతని అన్నదమ్ముల మీద ప్రతీకారం తీర్చుకో." అని అన్నాడు. ఆ మాటలు విని సంతోషించి అలాయుధుడు తన రాక్షస సైన్యముతో ఘటోత్కచుని మీదికి వెళ్ళాడు.

ఘటోత్కచుడు అలాయుధుల మధ్య యుద్ధం మొదలయింది. ఇరువురు రాక్షస వీరులు, సమ ఉజ్జీలు. ఒకరికి ఒకరు తీసిపోకుండాయుద్ధం చేస్తున్నారు. కర్ణుడు అక్కడి నుండి తప్పుకొని భీముని తో యుద్ధం చేయడానికి ఆ పక్కకు వెళ్ళాడు. కాని భీముడు, కర్ణుని దాటుకొని తన కుమారుడు ఘటోత్కచుని వంకకు వెళ్ళాడు. అప్పుడు అలాయుధుని అనుచరులైన రాక్షసవీరులు ఒక్కుమ్మడిగా భీమసేనుని చుట్టుముట్టారు. వారినందరినీ భీమసేనుడు సునాయాసంగా చంపాడు. అలాయుధుడు

మాత్రం ఒంటరిగా యుద్ధం చేస్తున్నాడు. అలాయుధుడు తన రాక్షస సేనలను పాంచాల సైన్యము పైకి యుద్ధమునకు ప్రేరేపించాడు. అది చూచాడు కృష్ణుడు. “అర్జునా! రాక్షసులకు రాత్రిపూట బలం ఎక్కువ. కాబట్టి వెంటనే సాత్యకిని నకుల సహదేవులను వారితో యుద్ధం చెయ్యడానికిపంపు. కర్ణుని మీదికి శిఖండి, ధృష్టద్యుమ్నుని పంపు. నీవు ద్రోణునితో పోరాడు.” అని పలికాడు.

ఆసమయంలో అలాయుధుడు భీముని విల్లు ముక్కలు గా విరిచాడు. భీముడు మరొక విల్లు తీసుకొనే లోపల అలాయుధుడు భీముని రథ సారథిని, హయములను చంపాడు. భీముడు తన గదను తీసుకొని అలాయుధుని మీదికి దుమికాడు. అలాయుధుడు కూడా మరియొక గదను తీసుకొని భీముని ఎదుర్కొన్నాడు. వారిరువురి గదలు పొడి పొడి అయ్యాయి. ఇద్దరూ చేతికి దొరికిన రథములను, వాటి చక్రములను నొగలను ఒకరి మీద ఒకరు విసురుకుంటూయుద్ధం చేస్తున్నారు. అక్కడే చచ్చిపడి ఉన్న ఏనుగుల దంతములను ఊడబెరికి వాటితో యుద్ధం చేస్తున్నారు.

భీముడు అలిసిపోయినట్టు గమనించిన కృష్ణుడు ఘటోత్కచుని తన వద్దకు పిలిచాడు. “కుమారా ఘటోత్కచా! నీ తండ్రి భీమసేనుడు అలాయుధునితో పోరి అలసిపోయాడు. ఇంక నీవు వెళ్లి అలాయుధుని ఎదుర్కో” అన్నాడు. వెంటనే ఘటోత్కచుడు కర్ణుని వదిలి అలాయుధుని తో పోరుతున్నాడు. అతనికి తోడు నకులుడు మొదలగు పాండవవీరులు రాక్షస సైన్యమును తరిమివేసారు.

కాని కర్ణుడు పాంచాల సైన్యముతో పోరుతున్నాడు. ఇది చూచిన భీముడు కర్ణుని ఢీకొన్నాడు.

అలాయుధుడు ఘటోత్కచుని పై ఒక పరిఘను విసిరాడు.అది తగిలి ఘటోత్కచుడు మూర్ఛపోయాడు. కాని వెంటనే తేరుకున్నాడు. తన గదను తీసుకొని గిరా గిరా తిప్పి అలాయుధుని మీద విసిరాడు. ఆ గద పోయి అలాయుధుని సారధిని, అతని రథాశ్వములను, ధ్వజమును రథమును నుగ్గు నుగ్గు చేసాయి. వెంటనే అలాయుధుడు ఒక మేఘంగా మారిపోయాడు. ఆకాశంనుండి నెత్తుటి వాన కురిపించాడు. ఘటోత్కచుడు కూడా ఆకాశమునకు ఎగిరి అలాయుధుని మాయను తిప్పికొట్టాడు.

తరువాత ఇద్దరు రాక్షసవీరులు భూమి మీదికి దిగారు. చెట్లతో, రాళ్లతో యుద్ధం చేస్తున్నారు. అలాయుధుడు తన ఖడ్గము తీసుకొని ఘటోత్కచుని మీదికి దూకాడు. ఘటోత్కచుడుకూడా మరొక కత్తి తీసుకున్నాడు. ఇద్దరూ కత్తియుద్ధం చేస్తున్నారు. ఘటోత్కచుడు అలాయుధుని పట్టుకొని కింద పడవేసి అతని కంఠమును తెగ నరికాడు. సింహనాదం చేసాడు. పాండవ సైన్యములో ఆనందోత్సాహములు పెల్లుబికాయి.భేరీ నినాదాలు మిన్నుముట్టాయి. ఘటోత్కచుడు అలాయుధుని తలను పట్టుకొని సుయోధనుని వైపు వెళ్లి, ఆ తలను సుయోధనుని రథము మీదికి విసిరేసాడు. అది చూచి సుయోధనుడు చింతాక్రాంతుడయ్యాడు.

ఘటోత్కచుడు అలాయుధుని సంహరిస్తున్నప్పుడు కర్ణుడు పాండవ సేనల మీద విరుచుకుపడుతున్నాడు. దొరికిన వాడిని దొరికినట్టు చంపు తున్నాడు. ఇది చూచి ఘటోత్కచుడు కర్ణుని ఎదుర్కొన్నాడు. కర్ణుడు ఘటోత్కచుని రథాశ్వములను చంపాడు. ఘటోత్కచుడు తన రథముతో సహా మాయం అయ్యాడు. ఇప్పుడు కౌరవ వీరులలో భయం పట్టుకుంది. ఘటోత్కచుడు ఎవరి ముందు ప్రత్యక్షం అవుతాడో, ఎవరి మీద పడతాడో, ఎవరిని చంపుతాడో అని హడలిపోతున్నారు. అటు ఇటు బెదురు చూపులు

చూస్తున్నారు.

ఉన్నట్టుండి ఘటోత్కచుడు ఒక నల్లని మేఘంగా మారిపోయాడు. ఆకాశంనుండి బాణములు, కత్తులు, ముద్గరలు, పరిఘలు కురిపిస్తున్నాడు. అవి మీదపడి కౌరవ సైనికులు చస్తున్నారు. ఆకాశంనుండి పెద్ద పెద్ద బండరాళ్లు పడుతుంటే కౌరవుల రథములు నుగ్గు నుగ్గు అవుతున్నాయి. ఏ పక్కనుండి ఏరాయి వస్తుందో అని హడలిపోతున్నారు.

కర్ణుడు మాత్రం ధైర్యంగా పోరాడుతున్నాడు. తన దివ్యాస్త్రములతో ఆ రాక్షసమాయలను విచ్ఛిన్నంచేస్తున్నాడు. అప్పటిదాకా రాళ్ల వాన కురిపిస్తున్న మేఘం విచ్ఛిన్నం అయింది. కర్ణుని ధైర్యసాహసములను కౌరవ వీరులు ప్రస్తుతించారు. మరలా వారందరూ కర్ణునితో ఇలా అన్నారు.

“కర్ణా! నీవు మహా వీరుడవు లేనిచో ఈ రాక్షస మాయను ఛేధించలేవు. కాని నిన్ను నీవు కాపాడుకోవాలి కదా! ఘటోత్కచుడు బతికి ఉన్నంతకాలం అది దుస్సాధ్యము. కాబట్టి నీవు అవశ్యం నీకు ఇంద్రుడు, నీ కవచ కుండలములు దానముగా పరిగ్రహించు సమయమున, నీకు ప్రసాదించిన అమోఘమైన శక్తిని అతని మీద ప్రయోగించి ఘటోత్కచుని సంహరించు. అయినా ఈ సమయంలో కాకుండా ఇంక ఏసమయంలో ఆ శక్తిని ప్రయోగిస్తావు? ఎవరి కోసం దానిని దాచి ఉంచుతావు? ఎప్పుడో భీమార్జునులను చంపడానికి ఆ శక్తిని దాచి ఉంచడం వృధా. ఎందుకంటే ఇప్పుడు మనము ఈ ఘటోత్కచుని బారి నుండి ప్రాణాలతో బయటపడితే కదా, తరువాత భీమార్జునుల మాట.   కాబట్టి వెంటనే ఇంద్ర దత్తమైన శక్తిని ఘటోత్కచుని మీద ప్రయోగించు.” అని వత్తిడి చేసారు.

అదే సమయంలో ఘటోత్కచుడు కర్ణుని చంపుదామని అతని మీదికి ఉరుకుతున్నాడు. ఘటోత్కచుడు తన గదతో కర్ణుని రధము విరగ్గొట్టాడు. సారధిని, అశ్వములను చంపాడు. కర్ణుడు రథం లేకుండా నిలబడి ఉన్నాడు. కర్ణుని చంపడానికి ఘటోత్కచుడు గదపైకి ఎత్తాడు. ఇంక తనకు ఘటోత్కచుని చేతిలో చావు తప్పదనుకున్నాడు కర్ణుడు. గత్యంతరము లేక ఇంద్రుడు తనకు ఇచ్చిన అమోఘమైన శక్తిని ఘటోత్కచుని మీద ప్రయోగించడానికి నిశ్చయించుకున్నాడు.

ఇంద్ర దత్తమైన ఆ శక్తి మహా భయంకరమైనది. అది ఒకరిని మాత్రం చంపి తిరిగి ఇంద్రుని వద్దకు చేరుతుంది. అందుకని దానిని అర్జునుని కోసం అట్టిపెట్టాడు కర్ణుడు. కాని ఇప్పుడు ఘటోత్కచుని మీద ప్రయోగించక తప్పని పరిస్థితి వచ్చింది. వేరు మార్గాతరం లేక కర్ణుడు ఆ శక్తిని ఘటోత్కచుడు లక్ష్యంగా చేసి అతని మీద ప్రయోగించాడు.

తన మీదికి దూసుకువస్తున్న ఆ శక్తిని చూచి ఘటోత్కచుడు భయపడిపోయాడు. ఆ శక్తి ఘటోత్కచుని మాయాశక్తులన్నింటిని హరించి వేసింది. తరువాత ఘటోత్కచుని గుండెలను చీల్చుకుంటూ అవతలి వైపుకు దూసుకుపోయింది. ఆ శక్తి దెబ్బకు ఘటోత్కచుడు నేలమీద పడిపోయాడు. ఘటోత్కచుని ప్రాణవాయువులు అనంతవాయువులలో కలిసిపోయాయి. ఒక మహా వీరుడు అంతరించాడు. కౌరవ సేనలు ఆనందంతో హర్షధ్వానాలు చేసాయి. కౌరవ వీరులు సింహనాదాలు చేసారు. సుయోధనుడు ఆనందంతో ఉప్పొంగిపోయాడు. అందరూ కర్ణుని పరాక్రమమును పలువిధములుగా శ్లాఘించారు. సుయోధనుడు పరుగు పరుగున వచ్చి కర్ణుని గాఢంగా కౌగలించుకున్నాడు.

ఘటోత్కచుని మరణ వార్తవిని పాండవులు కన్నీరు మున్నీరుగా విలపించారు. భీమసేనుని దుఃఖమునకు అంతు లేదు. కాని కృష్ణుడు రథము మీద లేచి నిలబడి ఆనందంతో నాట్యం చేస్తున్నాడు. కేరింతలు కొడుతున్నాడు. సింహనాదం చేసాడు. ఆనందంతో పాంచజన్యం పూరించాడు. కృష్ణుని విపరీత ప్రవర్తన చూచి అర్జునుడు ఆశ్చర్యపోయాడు.

" కృష్ణా! ఆపు! ఏమిటిది మేమంతా ఘటోత్కచుని మరణానికి విలపిస్తుంటే నీవు ఆనందంతో గెంతులు వేస్తున్నావా! చాలు. ఇంక ఆపు. ఎవరన్నా చూస్తే నవ్వుతారు." అన్నాడు ఈసడింపుగా. కాని కృష్ణుడు తన ఆనంద హేల ఆపలేదు. అలా ఆడుతూ పాడుతున్నాడు. ఆనందంతో గెంతుతున్నాడు.

అంతలో తెలివి తెచ్చుకున్నాడు అర్జునుడు. కృష్ణుని చూచి "కృష్ణా! నీవు అన్ని తెలిసినవాడవు. మహానుభావుడవు. నీ ఈ వింత ప్రవర్తనకు ఏదో మహత్తరమైన కారణం ఉండే ఉంటుంది. అది నాకు చెప్పవా!" అని అను నయంగా అడిగాడు. అప్పుడు కృష్ణుడు అర్జునునితో ఇలా చెప్పసాగాడు.

"అర్జునా! నీ తండ్రి నీ క్షేమము గోరి కర్ణుని వద్దనుండి అతని సహజ కవచకుండలములను దానంగా పరిగ్రహించాడు. ఆ సమయంలో కర్ణునికి ఇంద్రుడు ఒక మహత్తర శక్తిని కానుకగా ఇచ్చాడు. అది ఒకసారి మాత్రమే ఒకరి మీద మాత్రమో ప్రయోగింపబడుతుంది. దానిని కర్ణుడు నిన్ను చంపడానికి మాత్రమే దాచాడు. అది నేడు ఘటోత్కచుని మీద ప్రయోగించాడు. కాబట్టి ఇంక కర్ణుడు నిన్ను ఏమీ చెయ్యలేడు. అందుకే నాకు మహా సంతోషంగా ఉంది.

అర్జునా! కర్ణుడు సామాన్యుడు కాడు. దైవాంశ సంభూతుడు. అతని వద్ద ఇంద్రుడు ఇచ్చిన శక్తి ఉన్నంతవరకూ, నీ గాండీవము గాని, నా సుదర్శనము గాని అతనిని ఏమీ చెయ్యలేదు. నీ తండ్రి కర్ణుని వద్దనుండి కవచ కుండలములు పరిగ్రహించని ఎడల అతనిని నీవేకాదు, ముల్లోకములలో ఎవరూ జయించలేరు. ఈ కవచకుండలములు దానం ఇవ్వడంతో అతను సామాన్య మానవుడయ్యాడు. కాని ఇప్పటిదాకా అతని వద్ద ఇంద్ర దత్తమైన శక్తి ఉంది. ఇప్పుడు అదీ పోయింది. కాబట్టి నీవు కర్ణుని సులభంగా గెలువ వచ్చును. మరి ఇది నాకు సంతోషం కాదా చెప్పు.

ఇంకా చెప్పనా! నేను జరా సంధుని, శిశుపాలుని, ఏకలవ్యుని నీ కోసం చంపించాను. వారందరూ బతికి ఉన్నట్టయితే ఈ సుయోధనుడు వారి నందరినీ తనకు సాయంగా తెచ్చుకొనేవాడు. వారితో కర్ణుడు కలిస్తే, వారందరినీ గెలవడం నీ తరం కాదు. ఇంక ఘటోత్కచుడు రాక్షస వంశ సంజాతుడు. ఎంత భీముని కుమారుడైనా అతను రాక్షసుడు. ధర్మద్వేషము, హరి ద్వేషము అతని నరనరాలలో జీర్ణించుకుపోయి ఉంది. అతడు బతికి ఉంటే ఎప్పుడో ఒకప్పుడు నా మీద తిరగబడతాడు. అప్పుడన్నా అతను నా చేతిలో చావక తప్పదు. ఆ పని కర్ణుడు పూర్తిచేసాడు.

అన్నింటికి మించి నీవు నాకు ఆప్తుడవు. నీ క్షేమమే నాకు ముఖ్యం. ఇప్పుడు నీకు కర్ణుని చేతిలో చావు లేదు. అదేనా సంతోషమునకు కారణము. మన సైన్యములు అన్ని అలసిపోయాయి. వారికి ఉత్సాహం కలిగించి, మరలా యుద్ధమునకు ఉపక్రమించు." అని అన్నాడు కృష్ణుడు." అని ధృతరాష్ట్రునితో సంజయుడు ఘటోత్కచుని మరణ వృత్తాంతమును ఎరింగించాడు.

ఇప్పుడు ధృతరాష్ట్రునికి ఒక అనుమానం వచ్చింది. "సంజయా! మరి అంత ప్రభావము కలిగిన శక్తిని తన వద్ద పెట్టుకొని ఇన్నాళ్లు కర్ణుడు అర్జునుని చంపకుండా ఎందుకు ఊరుకొన్నాడు. పైగా ఆ శక్తి ఒకరిని మాత్రమే చంపుతుంది అని తెలుసుకదా. మరి ఆ శక్తి ఉన్న సంగతి కర్ణునిని జ్ఞాపకం లేదా! ఉంటే ఇన్నాళ్లు అర్జునుని ఎందుకు చంపలేదు. ముందే అర్జునుని చంపితే ఈ యుద్ధం, ఇంత జననష్టం లేకపోను కదా. పాండవులు ఎప్పుడో యుద్ధం విరమించి ఉండేవారు కదా! మనకు సులభంగా విజయలక్ష్మి వరించి ఉండేది కదా! యుద్ధానికి పిలిస్తే అర్జునుడు కర్ణునితో యుద్ధానికి రాకుండా ఉంటాడా చెప్పు. అప్పుడు ఈ శక్తితో సులభంగా కర్ణుడు అర్జునుని సంహరించి ఉండవచ్చుకదా! కర్ణుడా ఆవిధంగా చెయ్యకుండా ఇంత తెలివి తక్కువగా ఎందుకు ప్రవర్తించాడు. పోనీ కర్ణునికి ఆ శక్తిని గురించి నా కుమారుడు సుయోధనుడు గుర్తుచెయ్యలేదా. నీవు కూడా అక్కడే ఉన్నావు కదా! నీవన్నా కర్ణునికి ఆ శక్తి గురించి గుర్తు చెయ్యవచ్చుకదా! చేతిలో తియ్యని మామిడి పండు పెట్టుకొని తినకుండా ఉన్నట్టు అయింది కదా! అది అనవసరంగా ఘటోత్కచుని చంపడానికి ఉపయోగించాడు. సంజయా! దీనికంతటికీ వేరుకారణం ఏమైనా ఉందా!" అని ఆతురతగా అడిగాడు ధృ తరాష్ట్రుడు. ఆ మాటలకు సంజయుడు ఇలా అన్నాడు.

" అదేమిటి మహారాజా! మేము ఎందుకు గుర్తుచెయ్యకుండా ఉంటాము. నేను, నీ కుమారులు సుయోధనుడు, దుశ్శాసనుడు ప్రతి రోజూ రాత్రి .... మరునాడు నీవు శక్తి ఆయుధము ఉపయోగించి అర్జునుని చంపాలి ....అని చెపుతూనే ఉన్నాము కర్ణుడు కూడా....... సరే అలాగే చంపుతాను......... అని అనేవాడు. కాని మరునాడు యుద్ధ భూమిలో ప్రవేశించగానే ఆ విషయం ఎవరికీ గుర్తు ఉండేదికాదు. మరలా రాత్రి సమయంలో మాత్రమే గుర్తుకు వచ్చేది. మరి ఇది దైవ మాయ కాక

మరేముంటుంది చెప్పు.

ఇదే కాదు మహారాజా! సుయోధనుడు ఇంకా ఇలా కూడా అన్నాడు. “కర్ణా! నీవు కేవలం అర్జునుని చంపితే ఆ కృష్ణుడు మనలనందరినీ చంపి మరొక పాండుకుమారునికి పట్టం కడతాడు. కాబట్టి మనం ఆ శక్తి తో కృష్ణ ని చంపితే మనము ఈ ధరాతలమును ఏకఛత్రాధి పత్యముగా పరిపాలించవచ్చు.” అని కూడా చెప్పాడు. ......అలాగే కృష్ణుని చంపుతాను...... అనేవాడు కర్ణుడు . కాని మరునాడు అన్ని మరిచిపోయేవాడు. ఇది ఏమి చిత్రమో! ......

మహారాజా! మరియొక విశేషము. ఘటోత్కచుడు మరణించినపుడు కృష్ణుడు రథం మీద నృత్యం చేసాడని చెప్పానా ఆ విషయం ఏమిటో కనుక్కుందామని నేను పాండవ శిబిరమునకు వెళ్లాను. ఎవరికీ కనపడకుండా పొంచి ఉండి వారి మాటలు విన్నాను. కృష్ణుడు ఆ ప్రకారము నృత్యము చేయుటకు కారణమేమని అర్జునుడు అడిగినప్పుడు కృష్ణుడు సమాధానం చెపుతుండగా, అక్కడే ఉన్న సాత్యకి తన అన్నయ్య కృష్ణ ని చూచి “అన్నయ్యా మరి ఇంతకాలము కర్ణుడు అంత శక్తివంతమైన ఇంద్ర శక్తిని ఎందుకు అర్జునుని మీద ప్రయోగించలేదు.” అని అడిగాడు. అప్పుడు కృష్ణుడు ఈ ప్రకారము బదులు చెప్పాడు “సాత్యకీ! కర్ణుడికి ప్రతి రోజూ సుయోధ నాదులు ఆ శక్తిని అర్జునుని మీద ప్రయోగించమని చెపుతూనే ఉండేవారు. కర్ణుడు కూడా అలాగే అంటూ ఉండేవాడు. కాని యుద్ధరంగమున ప్రవేశించగానే నేను అతనిని నా మాయలో పడవేసి అతనికి ఆవిషయం గుర్తుకు రాకుండా చేసేవాడిని. అందువల్ల కర్ణుడు ఆ శక్తిని ఇప్పటిదాకా అర్జునుని మీద ప్రయోగించలేకపోయాడు. సాత్యకీ! నీ కన్నా, ధృష్టద్యుమ్నుని కన్నా, మిగిలిన పాండవుల కన్నా నాకు అర్జునుడు అంటేనే ఎక్కువ ప్రేమ. అర్జునుడు నా

ప్రాణం. ఇంతకాలం కర్ణుని వద్ద ఉన్న శక్తి వలన అర్జునునికి ప్రమాదం పొంచి ఉన్నదని శంకించాను. ఇన్ని రోజులు నిద్రలేని రాత్రులు గడిపాను. ఈ రోజుతో ఆ శంక తీరిపోయింది. హాయిగా సుఖంగా నిద్రపోతాను." అని అన్నాడు కృష్ణుడు." అని సంజయుడు ధృతరాష్ట్రునితో చెప్పాడు.

" సంజయా! దురదృష్టం సుయోధనుని వెన్నంటి ఉన్నప్పుడు మనం మాత్రం ఏం చెయ్యగలము చెప్పు. ఘటోత్కచుని మరణం తరువాత పరిణామాలు వివరించు." అని అడిగాడు. సంజయుడు ఇలా చెప్పసాగాడు.

ఘటోత్కచుని మరణ వార్త విని ధర్మరాజు దుఃఖంతో రథం మీద కూలబడ్డాడు. రోదిస్తున్నాడు. కృష్ణుడు ధర్మరాజు దగ్గరకుపోయి "ధర్మనందనా! ఏమిటీ వెర్రి! యుద్ధంలో వీరులు మరణించకుండా ఉంటారా! దానికి ఇంత చింతించవలెనా! నీవే ఇలా అధైర్య పడితే నీ సైన్యము ను ఎవరు ఓదారుస్తారు. లే. యుద్ధమునకు సన్నద్ధము గా!" అని పలికాడు.

"కృష్ణా! నీకు తెలియదా చెప్పు! మాకు ఘటోత్కచుడు ఎంత సాయం చేసాడో. అరణ్యవాస సమయమున మాకు తోడుగా ఉన్నాడు. నేనంటే ఘటోత్కచునికి ఎంతో గౌరవము. నేను కూడా ఘటోత్కచుని సహదేవుని కంటే ఎక్కువగా ప్రేమిస్తాను. అలాంటి ఘటోత్కచుడు ఇంక లేడు అంటే శోకం ఉండదా!" అని అన్నాడు.

అంతలోనే ధర్మరాజు ఉగ్రుడయ్యాడు. "కృష్ణా! దీనికంతటికినీ కారణం ఆ కర్ణుడు. నాడు అభిమన్యుని విల్లు ఖండించి అతని మరణమునకు కారణం అయ్యాడు. నేడు ఘటోత్కచుని తానే సంహరించాడు. కర్ణుని మీద ప్రతీకారం తీర్చుకోవాలి. అసలు ఆ కర్ణునికి సాయం చేసిన వాడు ద్రోణుడు. భీముడు

ద్రోణుని పని పడతాడు. నేను కర్ణుని చంపుతాను." అంటూ తన రథమును కర్ణుని వైపు వేగంగా తోలాడు.

అది చూచి కృష్ణుడు కలవరపడ్డాడు. "అర్జునా! అటు చూడు! మీ అన్నయ్య కర్ణుని మీదికి యుద్ధమునకుపోతున్నాడు. అతనిని అనుసరించు" అంటూ రథమును ధర్మరాజు వెళ్లిన వైపు పోనిచ్చాడు.

ఈ ప్రకారంగా వేగంగా పోతున్న ధర్మరాజు వద్దకు వ్యాసమహర్షి వచ్చాడు. ధర్మరాజు వ్యాసునికి నమస్కరించాడు.

"ధర్మనందనా! కర్ణుడు అర్జునుని చంపుట కొరకే ఇంద్రుడు తనకు ఇచ్చిన శక్తిని దాచి ఉంచాడు. ఇప్పుడు అది ఘటోత్కచుని మీద ప్రయోగింప బడింది. ఒక వేళ ఆ శక్తిని కర్ణుడు అర్జునుని మీద ప్రయోగించి ఉంటే నీ దుఃఖం ఎంతటి దారుణంగా ఉండేదో ఆలోచించు. ఇప్పుడు నువ్వు కొలది పాటి దుఃఖముతోనే బయట పడ్డావు. ఇది కూడా నీ మంచికే జరిగింది. కాబట్టి అకారణంగా కోపం తెచ్చుకోకుండా వివేకంతో ఆలోచించు. నీ వారినందరినీ కలుపుకొని కౌరవులతో యుద్ధం కొనసాగించు. ఒక్క విషయం చెపుతాను. నేటికి ఐదవ రోజున కౌరవ రాజ్యలక్ష్మి నిన్ను వరిస్తుంది. సందేహం లేదు." అని పలికి వ్యాసుడు వెళ్లిపోయాడు.

వ్యాసుడు వెళ్లిన మీదట ధర్మరాజు తన మనసును కుదుట పరచుకున్నాడు. ధృష్టద్యుమ్నుని పిలిచాడు. "భీముడు ద్రోణునితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. ఇంక మీదట నువ్వు ద్రోణునితో యుద్ధం చెయ్యి. నీవు ద్రోణుని చంపడం కొరకేపుట్టావు కదా! పాంచాల సేనలను, శిఖండిని మొదలగు వారిని వెంటతీసుకొని పోయి ద్రోణుని ఎదిరించు." అని చెప్పాడు.

మిగిలిన వీరులను చూచి "ఓ విరాటా రాజా! ద్రుపద మహారాజా! సాత్యకీ! నకుల సహదేవులారా! ఉపపాండవులారా! మన ముందున్న ఏకైక లక్ష్యం ద్రోణ వధ. మీ కందరకూ పార్థుడు నాయకత్వం వహిస్తాడు." అని చెప్పాడు.

అప్పటికే ఇరుపక్షముల సైన్యములు బాగా అలసిపోయాయి. ఒకపగలు ఒక రాత్రి యుద్ధం చేసారు. నిద్రలేకుండా యుద్ధం చేయడంతో అందరూ నిద్రమత్తులో ఉన్నారు. వారికి ఒక్కొక్క క్షణం ఒక యుగంగా ఉంది. నిద్ర ముంచుకొస్తూ ఉంది. తూలిపోతున్నారు. ఇదంతా గమనించాడు అర్జునుడు ఇరుపక్షముల సైనికులను ఉద్దేశించి ఇలా అన్నాడు. "సైనికులారా! మీరందరూ బాగా అలసిపోయారు. పైగా మీకు బాగా నిద్రవస్తూ ఉంది. కాబట్టి మీరంతా కాసేపు హాయిగా నిద్రపొండి. మరొక జాములో చంద్రోదయం అవుతుంది. చంద్రుడు వచ్చిన తరువాత ఆ వెన్నెల వెలుగులో మరలా మనం యుద్ధం చేద్దాము. అప్పటిదాకా విశ్రాంతి తీసుకోండి." అని అన్నాడు.

ఈ సూచనకు ఇరుపక్షముల వీరులు అంగీకరించారు. అర్జునుని దయా గుణానికి కౌరవ సైనికులు కూడా అతనిని శ్లాఘించారు. ఎక్కడి వారక్కడ నిద్రకు ఉపక్రమించారు. ఆ ప్రకారము వారు చంద్రోదయం దాకా నిద్రించారు. ఇంతలో చంద్రుడు వచ్చాడు. పండు వెన్నెల కాచింది. పాండవ సైన్యములు కౌరవ సేనలు నిద్రనుండి మేల్కొన్నాయి. యుద్ధానికి సన్నద్ధం అవుతున్నాయి.

సుయోధనుడు ద్రోణాచార్యుని వద్దకుపోయి నిష్ఠురంగా ఇలా అన్నాడు. "ఆచార్యా! నీవు చాలా గొప్పవాడవు. మహా వీరుడవు. ఎవరూ నీ ముందు నిలువలేరు. కాని నీ శిష్యులైన పాండవులను చంపకుండా ఉపేక్షిస్తున్నావు.

నేను ఏమి అనగలను? అది నా దురదృష్టం.” అని అన్నాడు.

ఆ మాటలకు ద్రోణునికి కోపం వచ్చింది. “సుయోధనా! అంటే నేను పాండవులను కేవలం నా శిష్యులు అని వదలి వేస్తున్నానా!

నాడు ఖాండవ వన దహన సమయంలో అర్జునుడు అగ్నిదేవునికి సాయంగా ఉన్నప్పుడు, ఇంద్రుడు అతనిని నా శిష్యుడు అని వదిలేసాడా?

నాడు ఘోష యాత్రాసమయమున చిత్రసేనుడను గంధర్వుడు నిన్ను బందీగా పట్టుకున్నప్పుడు, అర్జునుని ఆ చిత్ర సేనుడు నా శిష్యుడు అనే మిషమీద వదిలేసి పారిపోయాడా?

కాలకేయుః మొదలగు రాక్షసులు కూడా అర్జునుడు నా శిష్యుడు అని అతని చేతిలో చచ్చారా?

అర్జునుని పరాక్రమం తెలిసికూడా నీవు ఇలా మాట్లాడటం భావ్యంకాదు!” అని గట్టిగా అన్నాడు ద్రోణుడు.

“ఆచార్యా! మీరు ఇంతవరకూ అర్జునుని అవకాశం వచ్చినప్పుడల్లా పొగుడుతూనే ఉన్నారు. పోనీలెండి అలా పొగుడుతూనే ఉండండి. అర్జునుని, పాండవులను నాకు వదిలిపెట్టండి. నేను, కర్ణుడు,దుశ్శాసనుడు,శకుని కలిసి వారిని అంతమొందిస్తాము. మీరు మీకు ఇష్టం అయిన వారితోనే యుద్ధం చేయండి.” అని పలికాడు.

ఆ మాటలకు ద్రోణుడు నవ్వి “అలాగే సుయోధనా! మీరంతా వెళ్లి

అర్జునుని ఎదుర్కొండి. ఏమో! మీరే అర్జునుని గెలుస్తారేమో! నాకు మాత్రం అర్జునుని చేతిలో మరణిస్తాను అన్న భయం తప్పించావు. నాకు అదే చాలు." అని అన్నాడు.

తరువాత ద్రోణుడు పాంచాల సైన్యము మీదికి యుద్ధం చెయ్యడానికి వెళ్లాడు. అప్పటికి తెల్లవారు జాము అయింది. సుయోధనుడు, కర్ణుడు, దుశ్శాసనుడు, శకుని ఒక్కుమ్మడిగా అర్జునుని ఎదుర్కొని అతని మీద శరవర్షము కురిపిస్తున్నారు. మహావీరుడైన ద్రోణుడు అతిరథమహారథులతో యుద్ధం చెయ్యకుండా తమలాంటి సామాన్య సైనికులతో యుద్ధం చెయ్యడం చూచి పాంచాల సైనికులు ఆశ్చర్యపోతున్నారు. కొంతమంది అంతటి మహావీరునితో యుద్ధం చేసి చావడమే మేలని ద్రోణుని ఎదుర్కొంటున్నారు.

ఇంతలో విరాటరాజు, ద్రుపదుడు, అతని మనుమలు, కేకయ రాజులు తమ తమ సేనలతో ద్రోణుని ఎదుర్కొన్నారు. ద్రోణుడు తన వాడియైన బాణములతో పాంచాల, మత్స్యసేనలను హతమారుస్తున్నాడు, ద్రుపదుడి ముగ్గురు మనుమలను తన బాణములకు ఆహుతి చేసాడు. కేకయ రాజుల తలలను చెట్టునుండి పండ్లు రాల గొట్టినట్టు నేలమీద పడగొట్టాడు. ఇది చూచిన విరాటుడు ద్రుపదుడు వీరావేశంతో ద్రోణుని ఎదుర్కొన్నారు. ద్రోణుడు కూడా అమిత మైన పరాక్రమంతో వారిద్దరినీ చెరి ఒక బాణంతో నేలగూల్చాడు. ఆ ప్రకారం పాంచాల దేశాధీశుడు ద్రుపద మహారాజు, మత్స్యదేశాధీశుడు విరాటరాజు ద్రోణుని చేతిలో మరణించారు.

తన తండ్రి మరణమును కళ్లారా చూచాడు ధృష్టద్యుమ్నుడు. "నేను కనుక ద్రోణుని సంహరించకపోతే నా కులాచారధర్మములకు తప్పిన వాడనవుతాను." అని ఘోర ప్రతిజ్ఞ చేసాడు. వెంటనే పాంచాల సైన్యమును

తీసుకొని ద్రోణుని మీదికి వెళ్లాడు. ఇది చూచి సుయోధనుడు, కర్ణుని తో సహా ధృష్టద్యుమ్నునికి అడ్డు తగిలాడు. వారికి భీముడు అడ్డు తగిలి ధృష్ట ద్యుమ్నుని తన వెంట రమ్మని చెప్పి ద్రోణుని మీదికి ఉరికాడు.

అప్పటికి సూర్యోదయం అయింది. ఇరుపక్షముల వారు కొంత సేపు యుద్ధ ము ఆపి కాలకృత్యములు తీర్చుకొని, మరలా యుద్ధము చేయడానికి ఉపక్రమించారు. సుయోధనుడు నకులుడిని, దుశ్శాసనుడు సహదేవుని, ద్రోణుడు అర్జునుని, భీముడు కర్ణుని, ఎదుర్కొని పోరాడుతున్నారు. సహదేవుని సారధిని దుశ్శాసనుడు చంపాడు. దుశ్శాసనుడు తానే రధము తోలుకుంటూ యుద్ధ ము చేస్తున్నాడు. సహదేవుడు హయములను గాయపరిచాడు. ఆ దెబ్బకు దుశ్శాసనుని రధమునకు కట్టిన హయములు రధమును ఎటోలాక్కుని వెళ్లాయి.

భీముడు కర్ణుడు మొదట పదునైన బాణములతోయుద్ధం చేసారు. తరువాత గదాయుద్ధం చేసారు. మరలా కర్ణుడు తన విల్లు తీసుకొని భయంకరమైన బాణములతో భీముని రధమును విరగొట్టాడు. భీముడు సహదేవుని రధము మీదకు దూకాడు. ద్రోణుడు, అర్జునుడు ఒకరి మీద ఒకరు దివ్యాస్త్రములను ప్రయోగించుకుంటున్నారు. ఒకరు అస్త్రము ప్రయోగిస్తే మరొకరు దానికి ప్రత్యస్త్రము ప్రయోగిస్తున్నారు. ఎవరు ఎప్పుడు ఏ అస్త్రము ప్రయోగిస్తారో తెలియక చూచేవారు ఆశ్చర్యపోతున్నారు. ఈ ప్రకారము గురువు, శిష్యుడు ఘోరంగా యుద్ధం చేస్తున్నారు.

ఆకాశమునుండి వీరి యుద్ధమును చూస్తున్న దేవతలకు ద్రోణుడు, అర్జునుడు, పరమశివుడు వినోదార్ధము తానే రెండు గా విడిపోయి, రెండు రూపములు ధరించి, ఒక రూపముతో మరొకరూపము యుద్ధం చేస్తూ

ఉందా,   అని భ్రమ కలిగించేట్టు ఉంది.

(ఇది ఒక అధ్భుతమ్మైన ప్రయోగము. ద్రోణుడు, అర్జునుడు ఎవరికి వారే సాటి అని చెప్పడానికి తిక్కనగారు, ఈ విధమ్మైన ప్రయోగం చేసారు.).

ఇంక ఇది పని కాదని ద్రోణుడు బ్రహ్మాస్త్రాన్ని ప్రయోగించడానికి సంకల్పించాడు. నియమ నిష్ఠలతో మంత్రం జపించాడు. బ్రహ్మాస్త్రాన్ని ఎక్కుపెట్టాడు. ఆ సమయంలో దిక్కులు కంపించాయి. సముద్రాలు పొంగాయి. దేవతలు భయంతో వణికిపోయారు. ఇది ఏదీ లెక్కచెయ్యకుండా ద్రోణుడు బ్రహ్మాస్త్రాన్ని ప్రయోగించాడు. అర్జునుడు ఏమీ భయపడలేదు. దానికి ప్రతిగా తానుకూడా బ్రహ్మాస్త్రాన్ని ప్రయోగించి, ద్రోణుడు ప్రయోగించిన (బహ్మాస్త్రాన్ని నివారించాడు. రెండు బ్రహ్మాస్త్రాలు ఒక దానితో ఒకటి ఢీకొని నిర్వీర్యం అయిపోయాయి.

ఇంక ఒకరితో ఒకరు యుద్ధం చేసి ప్రయోజనం లేదని ద్రోణుడు పాంచాల సేనల వైపు, అర్జునుడు కౌరవ సేనల వైపు వెళ్లారు. అప్పుడు దుశ్శాసనుడు ధృష్టద్యుమ్మునితో పోరాడుతున్నాడు కాని ధృష్టద్యుమ్నుని అస్త్ర ధాటికి తట్టుకోలేక దుశ్శాసనుడు పారిపోయాడు.

నకుల సహదేవులు వెంటరాగా ధృష్టద్యుమ్నుడు ద్రోణుడి వైపువెళ్లాడు. మరొక పక్క సుయోధనుడు సాత్యకి ఒకరికి ఒకరు ఎదురు పడ్డారు.

సుయోధనుడు సాత్యకి చిన్ననాటి స్నేహితులు. కాసేపు ఇద్దరూ తమ మధ్య ఉన్న శత్రుత్వం మరిచిపోయారు. రధాలు పక్కపక్కన నిలిపి కుశల ప్రశ్నలు వేసుకున్నారు. చిన్ననాటి కబుర్లు చేసిన చిలిపిపనులు చెప్పుకున్నారు.

కాసేపు బాల్యం గుర్తుతెచ్చుకొని పొంగిపోయారు. రాజధర్మం ప్రకారం ఈ నాడు ఒకరితో ఒకరు యుద్ధం చెయ్యవలసి వచ్చింది కదా అని బాధపడ్డారు. కాని తప్పదు కదా కాసేపు యుద్ధం చేద్దాము అనుకొని యుద్ధం చెయ్యడం మొదలెట్టారు. మిత్రత్వం మరిచిపోయి శత్రువుల మాదిరియుద్ధం చేసారు. సాత్యకి సుయోధనుని విల్లు విరగ్గొట్టాడు. అతని శరీరం అంతా తూట్లు పడేట్టు కొట్టాడు. సుయోధనుడు అలసిపోయి యుద్ధ రంగం నుండి తొలగిపో యాడు. కాసేపు విశ్రాంతి తీసుకొని మరలా వచ్చి ఎప్పటి మాదిరే సాత్యకితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు.

సుయోధనుడి కి సాయంగా కర్ణుడు సాత్యకితో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. అది చూచి భీముడు కర్ణుని తో పోరుతున్నాడు. కర్ణుడు భీముని సారథిని మూర్ఛపోయేట్టు కొట్టాడు. భీముని విల్లు విరిచాడు. భీముడు తన గదను తీసుకున్నాడు. తన గదను గిరా గిరా తిప్పి కర్ణుని రథం మీదికి విసిరాడు. ఆ గద పోయి కర్ణుని సారథి తల పగులకొట్టింది. కర్ణుని రథాన్ని ముక్కలు చేసింది. అయినా కర్ణుడు మరొక రథం ఎక్కి యుద్ధం చేస్తున్నాడు.

ధర్మరాజు మత్స్య, పాంచాల సేనలు వెంటరాగా ద్రోణుని మీదికి యుద్ధాని సన్నద్ధం అయ్యాడు. అప్పటికి రెండు జాముల పొద్దు ఎక్కింది. నకుల సహదేవులు, భీముడు అర్జునుని చూచి ఇలా అరిచారు.

“అర్జునా! ఇక్కడ ద్రోణుడు మన సేనలను అంతమొందిస్తున్నాడు. నీవు అతనికి సాయంగా ఉన్న కౌరవ సేనలను పారద్రోలుము. అప్పుడు ద్రోణుడు ఒంటరిగా మాకు చిక్కుతాడు. పాంచాల సేన అతనిని అంతమొం దిస్తుంది.” అరుస్తూ ద్రోణుని మీదికి దూకారు. కాని ద్రోణుడు తనకు అడ్డం వచ్చిన వారిని హతమారుస్తున్నాడు. అలా ముందుకు దూసుకు పోతున్నాడు.

ద్రోణుడు వేలాది సైనికులను హతమారుస్తున్నాడు. నకుల సహదేవులు, ధర్మరాజు, భీముడు నిస్సహాయంగా చూస్తున్నారు. తమలో తాము ఇలా అనుకున్నారు. "ఈ ద్రోణుడు ఈ రోజు చెలరేగి పోతున్నాడు. ఇలాగే వదిలేస్తే ఈరోజుతో పాండవ సైన్యం మొత్తం సర్వనాశనం అయేట్టుంది. ఆఖరుకు మనలను కూడా చంపి, రారాజుకు విజయం చేకూర్చేట్టు ఉన్నాడు. ఇతనిని నిలువరించడం ఎవరి తరమూ కాదు. అర్జునుడు మాత్రం గురువును చంపడం మహాపాపమని ఉపేక్షిస్తున్నాడు."

వీరందరూ మధనపడటం చూచాడు కృష్ణుడు. తమ రధాన్ని వారు ఉన్న వైపుకు మళ్లించాడు. ధర్మరాజు మొదలగు వారు వినేట్టు అర్జునునితో ఇలా అన్నాడు. "అర్జునా! ద్రోణుడు చేతిలో ధనుస్సు ఉన్నంత వరకూ అతనిని దేవదానవులు కాని మానవ మాత్రులుగాని ఆపలేరు. ద్రోణుడు అస్త్రసన్యాసం చెయ్యాలంటే ఒకే ఒక మార్గం ఉంది. "అశ్వత్థా మ చనిపోయాడు" అని ఒక మాట చెబితే చాలు ద్రోణుడు అస్త్రసన్యాసం చేస్తాడు. అప్పుడు మీరు అతనిని సులభంగా చంపవచ్చు. ఇంతకంటే మరొక మార్గం లేదు. కాబట్టి అశ్వత్థా మ చచ్చాడు అని ఎవరో ఒకరు అతనితో చెప్పాలి." అని చెప్పాడు.

ఇది విన్న భీముడు వెంటనే పరుగెత్తాడు. మాళవ రాజు ఏనుగు పేరు అశ్వత్థామ. వెంటనే దానిని చంపాడు. మరలా వెనక్కు వచ్చి ద్రోణుని దగ్గరగా పోయి "ఆచార్యా! అశ్వత్థా మ మరణించాడు" అని చెప్పాడు భీముడు. ద్రోణాచార్యుని మనస్సు ఒక్కసారిగా జల్లుమంది. కాని తన కుమారుని బలపరాక్రమములు మనసు లో తలంచుకున్నాడు. భీముని మాటలు లెక్కచెయ్యలేదు. కాని మనసులో ఏదో అనుమానం వేధిస్తూనే ఉంది. బయటకు మాత్రం ఏమీ లేనట్టు ధృష్టద్యుమ్నుని మీద శరవర్షము కురిపించాడు. తనకు అడ్డం వచ్చిన పాంచాల సైనికులను పదివేలమందిని

నిర్దాక్షిణ్యంగా వధించాడు.. మత్స్యరాజు బలములో 500 రథములను విరగ్గొట్టాడు. 10,000 ఏనుగులను, అన్ని హయములను చంపాడు. మధ్యందిన మార్తాండుడి మాదిరి వెలిగిపోతున్నడు.

ఇంతలో విశ్వామిత్రుడు, జమదగ్ని,భరద్వాజుడు,గౌతముడు, కశ్యపుడు,వశిష్టుడు, ఇంకా ఇతర మునులు తమ తమ దివ్యరూపములతో ద్రోణుని వద్దకు వచ్చారు. "ఓ భారద్వాజా! నీవు బ్రహ్మ వంశ సంజాతుడవు. వేదవేదాంగ విదుడవు. ఈ ప్రకారం క్షాత్రధర్మము ననుసరించి యుద్ధం చెయ్యడం నీకు ధర్మమా? ఇప్పటి దాకా చేసిన యుద్ధము చాలు. నీకు కాలం పూర్ణంగా తీరిపోయింది. ఇంక ఈ యుద్ధము చెయ్యడం మాను. మా మాటలు మన్నించి ఆయుధములు వదిలిపెట్టు. శాంతి అవలంబించు." అని పలికి వెళ్లిపోయారు.

అప్పుడు ఒక్కసారిగా అశ్వత్థామ మరణించాడు అని భీమసేనుడు చెప్పిన మాటలు మరలా గుర్తుకు వచ్చాయి. ఎదురుగా ధృష్టద్యుమ్నుడు అవకాశం కోసం ఎదురు చూస్తున్నాడు. ద్రోణునికి మనసంతా వికలమయింది. దుఃఖం ముంచుకొచ్చింది. అయినా తన మనసులో ఉన్న అనుమానం తీర్చుకోడానికి తన కుమారుడు అశ్వత్థామ బ్రతికి ఉన్నాడా లేక చనిపోయాడా అని ధర్మరాజును అడిగాడు.

ధర్మరాజు అబద్ధం ఆడడని ద్రోణునికి నమ్మకం. అప్పుడు కృష్ణుడు ధర్మరాజుతో ఇలా అన్నాడు. "ధర్మజా! మనం ఇలాగే ద్రోణుని వదిలి వేస్తే ఈ రోజుసాయంత్రానికి పాండవ సేన మొత్తం సర్వనాశనం అవుతుంది. మా అందరినీ ఈ ద్రోణుని అస్త్ర శస్త్ర ధాటికి బలిచేయకుండా కాపాడవలసిన బాధ్యత నీమీద ఉన్నది. ప్రాణాలను కాపాడుకోవడానికి అసత్యం ఆడినా

ధర్మమే అని ధర్మశాస్త్రాలు ఘోషిస్తున్నాయి. కాబట్టి అశ్వత్థామ మరణించాడు అని ద్రోణుని తో చెప్పు.” అని అన్నాడు.

ఆ మాటలు విన్న భీముడు “అన్నయ్యా! నీవు అబద్ధం చెప్పనిలేదు. ఇందాక నేను మీ మాటలు వినగానే పోయి మాళవరాజు గజము అశ్వత్థా మ అను పేరుగల దానిని సంహరించాను. వెంటనే నేను పోయి అశ్వత్థామ మరణించాడు అని ద్రోణునితో చెప్పాను. కాని ద్రోణుడు నా మాటను నమ్మలేదు. ఇప్పుడు నువ్వు కూడా అదే మాట చెప్పు. మన హితము కోరి చెప్పిన కృష్ణుని మాట మన్నించు. నీ మాటలు నమ్మి ద్రోణుడు యుద్ధం చెయ్యడం మాని వేస్తాడు.” అని అన్నాడు.

కృష్ణుడు, భీముడు చెప్పిన మాటలు ధర్మరాజు మనసులో బాగా పనిచేసాయి. అనృతం చెప్పడం అన్న భయం కన్నా రాజ్యకాంక్ష అతనిలో బలీయంగా ఉంది. అబద్ధం చెప్పడం అన్న భయాన్ని అణగతొక్కింది. వెంటనే ధర్మరాజు ద్రోణుని రథం వద్దకు పోయి బిగ్గరగా “ఆచార్యా! అశ్వత్థామ మరణించాడు.” అని అరిచాడు. “కాని అది ఒక ఏనుగు” అని మెల్లగా అన్నాడు.

అశ్వత్థా మ మరణించాడు అని ధర్మరాజు నోటవిన్న తరువాత మిగిలిన మాటలు ద్రోణునికి వినిపించలేదు. అలాగే రథం మీద కూలిపోయాడు. ధ్రోణునిలో పరివర్తన మొదలయింది. తాను పాండవుల పట్ల పాపం చేసానని కుమిలిపోయాడు. ఋషులు చెప్పిన మాటలు చెవుల్లో మారుమోగుతున్నాయి. తాను ఎంతోమంది అమాయకులైన సైనికులను నిర్దాక్షిణ్యంగా చంపాడు. తనపాపానికి నిష్కృతి లేదు. ఇలా తలపోస్తూ తన తల పైకి ఎత్తాడు. ఎదురుగా ధృష్టద్యుమ్నుడు అవకాశం కోసం పొంచి ఉన్నాడు. అతనితో

యుద్ధం చేయాలని ఉన్నా చేతులు రావడం లేదు. ధనుర్బాణాలు చేతులనుండి జారిపోయాయి. అతనిలో ఉన్న శౌర్యము, గర్వము, యుద్ధ నిష్ఠ, అన్నీ నశించాయి. తన కుమారుడు మరణించాడు అన్న దుఃఖము అతనిని కుంగదీసింది. అతని అవయవాలన్నీ ముడుచుకుపోయాయి. అలాగే రథం మీద కూర్చుండిపోయాడు.

ద్రోణ వధ కోసం అగ్నిలో నుండి పుట్టినవాడు ధృష్టద్యుమ్నుడు. అతని మనసులో ద్రోణుని వధించాలి అన్న కోరిక బలీయంగా ఉంది. ద్రోణుని మీద యుద్ధమునకు దిగాడు. ద్రోణుని మీద బాణములను వర్షం గా కురిపించాడు. ద్రోణుడు యుద్ధం చేయాలని ఉన్న చెయ్యలేకపోతున్నాడు. దివ్యాస్త్రములు స్ఫురణకు రావడం లేదు. తన వద్ద ఉన్న మామూలు బాణములతో ధృష్ట ద్యుమ్నుడు వేసిన బాణములను ఖండిస్తున్నాడు. ధృష్టద్యుమ్ని ధ్వజమును, రథమును విరగ్గొట్టాడు. రథ సారధిని, అశ్వములను చంపాడు. ధృష్ట ద్యుమ్నుడు వెంటనే రథము నుండి కిందికి దూకి గద చేతిలోకి తీసు కున్నాడు. ద్రోణుడు ఆ గదను తనబాణములతో ఖండించాడు. ద్రోణుడు కేవలం స్వీయరక్షణ చేసుకుంటున్నాడు.

ధృష్టద్యుమ్నుడు వెంటనే ఒక కత్తిని, డాలును తీసుకొని ద్రోణుని రథము మీదికి ఉరికాడు. ద్రోణుని రథసారధిని, హయములను చంపాడు. ద్రోణాచార్యుడు తన బాణములతో ధృష్టద్యుమ్ని కత్తిని, డాలును ఖండించాడు. ఆ సమయంలో సాత్యకి మరొక చోట కర్ణుడు, కృపాచార్యుడు, కృతవర్మలతో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. దూరంనుండి ఇదంతా గమనించాడు. వెంటనే పది బాణములను ద్రోణాచార్యుని మీద వేసాడు.

భీముడు తన రథము మీద వచ్చి విరథుడై ఉన్న ధృష్టద్యుమ్నుని తన రథము మీద ఎక్కించుకుని పక్కకు తీసుకెళ్లాడు. ద్రోణుడు అతనిని వెంటాడ లేదు. పోతే పోనీలే అనుకున్నాడు.

ఇప్పుడు ద్రోణాచార్యుని మనస్సు ప్రశాంతంగా ఉంది. తన రథం మీద కూర్చున్నాడు. యోగనిష్టలో నిమగ్నమయ్యాడు. ఓ ధృతరాష్ట్ర మహారాజా! భీష్ముడు పడిపోయిన తరువాత ద్రోణుడు నాలుగు రోజులు ఒక రాత్రి మాత్రం యుద్ధం చేసాడు. మరుసటి దినమున 20 గడియలు మాత్రం యుద్ధం చేసాడు. ఆ 20 గడియల కాలంలో అతను 21 వేల మంది సైనికులను చంపాడు. అంతటితో ద్రోణుని యుద్ధ ఘట్టముపూర్తిఅయింది. మనసులో శాంతి పొందాడు. చుట్టు చూసాడు.

ఓ కర్ణా! ఓ కృపాచార్యా ఓ సుయోధనా! మీరు నన్ను ఎప్పుడూ యుద్ధం చేయనని ఎత్తిపొడుస్తుంటారు. నేను నా చేతనయినంత వరకూ యుద్ధం చేసాను. ఇంక నిశ్చింతగా పై లోకాలు చేరుకుంటాను. ఇదిగో నా ధనుర్బాణము లను విడిచి, అస్త్రసన్యాసం చేస్తున్నాను. మీరందరూ ఇకనైనా తెలివి కలిగి ప్రవర్తించండి. అని ఎలుగెత్తి అరిచాడు.

ద్రోణుడు తన ధనుర్బాణములను రథము మీద పెట్టాడు. రథము మీద యోగనిష్టలో కూర్చున్నాడు. తేజోమయమైన ఆత్మతో వెలుగొందు తున్నాడు.

ఆ సమయంలో ధృష్టద్యుమ్నుడు చేతిలో కత్తితో ద్రోణుని వైపు నడిచి వస్తున్నాడు. ధృష్టద్యుమ్నుడు ద్రోణుని చంపడానికి పోతున్నాడని తెలిసి ఉభయ సైన్యములు హాహాకారాలు చేసాయి.

అప్పటికే ద్రోణుని ప్రాణవాయువులు అనంత వాయువులలో కలిసిపోయాయి. అతని ఆత్మ జ్యోతి రూపంలో పైకి ఎగిసి పరమస్థానము చేరుకుంది. ఆయన ఆత్మతేజోరూపంతో పైకి వెళ్లడం నేనూ, కృష్ణుడు, ధర్మరాజు, అర్జునుడు, కృపాచార్యుడు మాత్రం చూడగలిగాము. మిగిలిన వారికి ఆ దృశ్యం గోచరం కాలేదు.

ఇంతలో ధృష్టద్యుమ్నుడు చేతిలో కత్తితో ద్రోణుని రథం మీదికి దుమికాడు. ద్రోణుని శవమును పట్టుకున్నాడు. అతని జుట్టుపట్టుకొని ద్రోణుని మెడ నరకడానికి కత్తి ఎత్తాడు. ఒక పక్కనుండి వద్దు వద్దు అని అర్జునుడు అరుస్తున్నా, అలా చెయ్యడం పాపం ధర్మ విరుద్ధం అని ధర్మజుడు అరుస్తున్నా ధృష్టద్యుమ్నుడు లెక్కచెయ్యలేదు. అప్పటికే ప్రాణములు విడిచిన ద్రోణుని తల తెగనరికాడు. ద్రోణుని తలను మొండెమును నేల మీద పడవేసాడు.

ఓ ధృతరాష్ట్ర మహారాజా! ఆ ప్రకారంగా, అప్పటికే దాదాపు నూరు సంవత్సరములు బతికిన ద్రోణుడు, నీ యొక్క, నీ కుమారుల యొక్క, దుర్నీతికి బలిఅయిపోయాడు.

నాధుడులేని కౌరవ సైన్యము మీదికి పాండవ సేనలు ఒక్కుమ్మడిగా దాడి చేసాయి. పాండవ సేనల ధాటికి ఆగలేక కౌరవ సేనలు పారిపోయాయి. నీ కుమారులు కూడా వారిని అనుసరించారు. సుయోధనుడు, కర్ణుడు, కృపాచార్యుడు, కృతవర్మ, శకుని కూడా వెనుకకు తిరిగి చూస్తూ పోతున్నారు. పోతూపోతూ వారిలో వారు ఇలా అనుకుంటున్నారు. "ఎంతఘోరం జరిగిపోయింది. ఇంక ఏం చెయ్యాలో తోచకున్నది. దీనికి అంతం లేదా ఈ నరమేధం ఇలా జరగవలసినదేనా" అనుకుంటూ పోతున్నారు.

ఆ సమయంలో మరొక పక్క యుద్ధం చేస్తున్న అశ్వత్థామ కౌరవ సైనికులు, కౌరవ వీరులు వెనక్కు తిరిగి చూస్తూ పారిపోవడం గమనించాడు. వెంటనే అశ్వత్థామ సుయోధనుని వద్దకు వెళ్లాడు.

" సుయోధనా! ఏమిటిది? మన సేనలకు ఏమయింది అలా వెనక్కు చూసుకుంటూ పరుగెడుతున్నాయి. కృపాచార్యుడు, కర్ణుడు ఎందుకు అలా మ్లానవదనులై ఉన్నారు. ఏం జరిగింది" అని అడిగాడు.

సుయోధనుడు బదులు చెప్పలేక పోయాడు.దుఃఖం తో మాట రావడం లేదు. అశ్వత్థామకు తండ్రి మరణవార్త ఎలా చెప్పాలి అని మధన పడు తున్నాడు. అశ్వత్థామ మేనమామ కృపాచార్యుడు అశ్వత్థామ వెన్నునిమిరి, ఇలా చెప్పసాగాడు.

"కుమారా! మీ తండ్రి పాంచాలసేనలను చాలా పెద్దమొత్తంలో చంపు తున్నాడు. పాండవులు ఎలాగైనా నీ తండ్రిని చంపాలని అనుకున్నారు. భీముడు నీ తండ్రివద్దకు పోయి అశ్వత్థామ మరణించాడు అని అబద్ధం చెప్పాడు. కాని మీ తండ్రిఅతని మాట నమ్మలేదు. యుద్ధం చేస్తూనే ఉన్నాడు. కాని అనుమానం వచ్చి నీ తండ్రి ధర్మరాజు వద్దకు పోయి నిజం చెప్పమని అడిగాడు. అంతకు ముందు భీముని చేతిలో అశ్వత్థామ అనే గజము చావడం వలన, ధర్మజుడు కూడా అశ్వత్థా మ మరణించాడు అని చెప్పాడు. ఆమాట వినగానే నీ తం డ్రి అస్త్రసన్యాసము చేసాడు. యోగసమాధిలో కి వెళ్లిపోయాడు. అప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుడు నీ తండ్రి ఉన్న రథం మీదికి దుమికి అతని తల తెగనరికాడు. ధర్మరాజు, అర్జునుడు వద్దు వద్దు అలా చెయ్య కూడదు అది ధర్మంకాదు అని ఎంత చెప్పినా వినిపించుకోలేదు. నీ తండ్రి మరణించగానే మన సేనలు భయపడి పారిపోయాయి. మాకు కూడా కాళ్లు

చేతులు ఆడలేదు. నిరుత్సాహంతో నిల్చుండిపోయాము. కాని ఇది అంతా కృష్ణుడు ఆడించిన నాటకం అని తోస్తూ ఉంది. లేకపోతే భీముడికి ఇన్ని తెలివి తేటలు లేవు. ధర్మరాజు ఇంతటి అధర్మానికి ఒడికట్టడు. ఇది జరిగింది.” అని చెప్పాడు కృపాచార్యుడు.

కృపాచార్యుడు చెప్పినది అంతా ప్రశాంతంగా విన్నాడు అశ్వత్థామ. “మామా! కృపాచార్యా! జాతస్య మరణం ధృవం. పుట్టినవాడు చావక తప్పదు. పైగా యుద్ధం చేస్తుంటే చావు వెన్నంటే ఉంటుంది. నేను దానికి బాధ పడటం లేదు. కాని లోకారాధ్యుడైన నా తండ్రిని, నిరాయుధుడైన నా తండ్రిని, యోగసమాధిలో ఉన్న నా తండ్రిని, ఒకడు జుట్టుపట్టుకొని మెడ నరకడమే బాధాకరంగా ఉంది. అవమాన కరంగా ఉంది కూడా.

సుయోధనా! నాకు నా తండ్రి ప్రసాదించిన దివ్యాస్త్రములు, నా అస్త్ర విద్య నా తండ్రిని కాపాడు కోలేక పోయాయి. ఇవన్ని ఎందుకు నాకు. నా తండ్రి, నా గురుడు, నా దైవము దిక్కుమాలిన చావు చస్తుంటే ఆపలేకపోయాను. సుయోధనా! దీనికంతటికి మూలం ఆ ధర్మరాజు. పేరుకు ధర్మరాజు ...మాట్లాడేవి అసత్యాలు. అతనిని అంతమొందిస్తేగాని నా తండ్రి ఆత్మ శాంతించదు.

సుయోధనా! నా తండ్రి నన్ను కుమారునిగా కన్నది అవసాన దశలో ఇంతటి అవమానం పొందడానికా చెప్పు. ఇదిగో నా ప్రతిజ్ఞ విను. ఆ దేవతలంతా అడ్డుపడినా సరే, ఆ కృష్ణుడే రక్షణగా ఉన్నా సరే. నేను పాండవులను సంహరిస్తాను. ఇదేనా ప్రతిజ్ఞ.” అని ఘోరంగా ప్రతిజ్ఞ చేసాడు అశ్వత్థామ.

"సుయోధనా! నా పరాక్రమం గురించి నేను చెప్పుకోకూడదు. అది తప్పు. కాని నా తండ్రికి జరిగిన పరాభవం తట్టుకోలేక అలా అన్నాను. కాని నా మాట ఇప్పుడు కాకపోతే ఎప్పుడైనా ఎలాగైనా నెరవేర్చుకొని తీరుతాను" అని అన్నాడు అశ్వత్థామ.

(కాని యుద్ధం ముగిసే లోపల పాండవులను చంపలేకపోయాడు అశ్వత్థామ. సుయోధనుని పతనం తరువాత, రాత్రిపూట, అందరూ ప్రశాంతంగా నిద్రపోతున్నప్పుడు, పాండవులనుకొని, ఉపపాండవుల నందరిని దారుణంగా హతమార్చాడు అశ్వత్థామ..... పాండవ వంశము నిర్వంశము చేయవలెనని, అభిమన్యుని భార్య ఉత్తర గర్భలో ఉన్నశిశువు మీదికి తన బ్రహ్మాస్త్రమును మళ్లించాడు. కాని ఏదీ నెరవేర్చలేకపోయాడు. అన్నింటికి కృష్ణుడు చక్రం అడ్డు వేసి పాండవులను, వారి వంశమును పరిరక్షించాడు.)

మరలా అశ్వత్థామ సుయోధనునితో ఇలా అన్నాడు. "సుయోధనా! నా తండ్రి శ్రీమన్నారాయణుని ఆరాధించి. నారాయణాస్త్రాన్ని పొందాడు. ఆ అస్త్రమును నా తండ్రి నాకు ప్రసాదించాడు. ఆ నారాయణాస్త్రము వారు వీరు, తన వారు, మనవారు అనే బేధం లేకుండా అందరినీ హతమారుస్తుంది. విధ్వంసము సృష్టిస్తుంది. ఇప్పుడు నేను ఆ నారాయణాస్త్రమును ప్రయోగించి శత్రువులను గెలుస్తాను." అని అన్నాడు. ఆ మాటలు విన్న సుయోధనుడు ఎంతో సంతోషించాడు. తన వారినందరినీ ఉత్సాహపరిచాడు. తన శంఖము పూరించాడు. యుద్ధమునకు సమాయత్తమయ్యాడు. ఇది చూచి ధర్మరాజాదులు కూడా యుద్ధమునకు సమాయత్తమయ్యారు.

అప్పుడు ధర్మరాజు అర్జునుని చూచి ఇలా అన్నాడు. "అర్జునా! తమ సైన్యాధ్యక్షుడైన ద్రోణుడు చనిపోగానే చెల్లాచెదరుగా పారిపోయిన కౌరవ సేన

మరలా అంతలోనే యుద్ధమునకు సమాయత్తము కావడం ఆశ్చర్యం వేస్తోంది. దీనికి కారణం ఏమయి ఉంటుంది. కౌరవ సేనలలో కోలాహలం మిక్కుటంగా కానవస్తూ ఉంది. మనము ద్రోణుని చంపామన్న కోపంతో, నీ తండ్రి ఇంద్రుడు తన దేవ సైన్యముతో వారికి సాయంగా వచ్చాడా? ఏమీ అర్ధం కాకుండా ఉంది." అని అన్నాడు.

అర్జునుడు ధర్మరాజుతో ఇలా అన్నాడు. "అన్నయ్యా! అస్త్రసన్యాసం చేసిన ఆచార్యుని అధర్మంగా వధించిన వారి మీద కోపంతో అశ్వత్థామ ఊరు కుంటాడా. అశ్వత్థామ వద్ద ఎంతో దివ్యాస్త్ర సంపద ఉన్నది. పైగా అతడు సహజంగా మహాద్భుత శౌర్య సంపన్నుడు. జగమెరిగిన అతిమానుషవిక్రమ శాలి. ఈసమయంలో అశ్వత్థామను ఎదుర్కొనడం చాలా కష్టం.

అన్నయ్యా! అశ్వత్థామ పుట్టగానే ఉచ్చైశ్రవము మాదిరి సకిలించాడట. (దేవాసురులు సముద్రమధనము చేసినపుడు ఉద్భవించిన దేవతాశ్వము పేరు ఉచ్చైశ్రవము అనగా దివ్యమైన గుర్రము.) అప్పుడు అశరీరవాణి అందరూ వింటూ ఉండగా ఈ బాలుడు అశ్వత్థామ అనే పేరుతో వర్ధిల్లుతాడు అని పలికినదట. అందుకని ద్రోణుడు ఆ బాలునికి అశ్వత్థామ అని పేరు పెట్టాడట. అశ్వత్థామ సార్ధకనామధేయుడయ్యాడు. ఇప్పుడు కౌరవ సైన్యము ఈ ప్రకారము విజృంభిస్తున్నదంటే దానికి కారణం అశ్వత్థామ తప్ప వేరు కాదు. ఎప్పుడూ పాపం చెయ్యని ఓ ధర్మజా! నిన్ను తన శిష్యుడు అనీ, ధర్మం తప్పని వాడవనీ, ఎల్లప్పుడూ సత్యమే పలుకుతావనీ నమ్మి అత్యంత ఆదరంతో ద్రోణుడు, తన కుమారుని మరణము గురించి, నిన్ను అడిగాడు. కాని నీవు, ధర్మహానికి తలపడ్డావు. అశ్వత్థామ మరణించాడని అసత్యం పలికావు. అందుకే ద్రోణుడు తన కుమారుడు మరణించాడని నిశ్చయించుకున్నాడు.

అన్నయ్యా! ఇంతటి అధర్మమునకుపాల్పడి అయినా ఈ రాజ్యం పొందడం అవసరమా? దీని వలన మనకు వచ్చిన ఐశ్వర్యము మనకు మేలు చేస్తుందా? ఈ లోకమంతా మనలను దూషించదా? వెలివేయదా? అలా చెయ్య వద్దు. అది అధర్మము అని నేను అరుస్తూనే ఉన్నాను. కాని ఆ ధృ ష్టద్యుమ్నుడు ఏమి చేసాడు? ద్రోణుడి తల వెంట్రుకలు పట్టుకొని, అతని తల ఎందుకు నరకాలి? దీని వలన ధర్మము నశిస్తుందని అతనికి తెలియదా? మరి మనయు ఇన్ని ధర్మవిరుద్ధమైన పనులు చేసినపుడు, అతని కుమారుడు కోపం తెచ్చుకోకుండా, మన మీదికి యుద్ధమునకు రాకుండా ఊరుకుంటాడా! మన సేనలను సర్వనాశనం చెయ్యడానికి అశ్వత్థామ ఆగ్రహోదగ్రుడై వస్తున్నాడు. అతనిని మనం ఎదుర్కోనాలి. సిద్ధంగా ఉండండి. కాని అతని బారినుండి ఆ ధృష్టద్యుమ్నుని కాపాడటం నీకూ నాకే కాదు ... ఎవరి తరమూకాదు." అని అన్నాడు అర్జునుడు.

ఈ మాటలన్ని విన్న భీముడు కోపంతో ఊగిపోయాడు. "అర్జునా! నీవు యుద్ధం చేసే వీరుడివా లేక అరణ్యములలో కందమూలములు తినే ఋషి పుంగవుడివా! ఏమిటీ పిరికి మాటలు. ద్రోణుడిని చంపడం గురువును చంపడం మహా పాపం అని నీవు ద్రోణుని చంపలేదు. కాని ఒకసారి యుద్ధ రంగమున ప్రవేశించినపుడు, బంధుత్వముగాని, గురుశిష్యసంబంధము గాని పనికి రాదని రాజనీతి ఘోషిస్తోంది. మరి నీవు నీ రాజ ధర్మం ఎప్పుడూ తప్పలేదా. మరి ఆ కౌరవులు ధర్మయుద్ధం చేస్తున్నారా? ధర్మంగా ప్రవర్తిస్తున్నారా? నాడు నిండు కొలువులో శీలవతియై న ద్రౌపదిని ఈడ్చి తెచ్చి వలువలు ఊడ్చుటకు ప్రయత్నించిన వారికి ఇలాంటి అధర్మములు ఎన్ని చేసిననూ మనకు ఎలాంటి కల్మషము అంటదు. అర్జునా! శత్రువులు మన మీదికి వచ్చినపుడు ఎలా ఎదుర్కోవాలి అని మేమే ఆలోచిస్తుంటే నీవు ఈ ప్రకారం ధర్మము, అధర్మము అంటూ పిరికి మాటలు మాట్లాడటం ధర్మం

కాదు. అర్జునా! నేనంటే ఏమిటో నా పరాక్రమమేమిటో సుయోధనునికి తెలుసు. వారంటే ఏమిటో నాకూ తెలుసు. వారే కనుక మన మీదికి వస్తే వారిని ఊరక పోనిస్తానా! సర్వనాశనం చెయ్యకుండా వదలను.” అని భీముడు కోపంతో రోషంతో పలికాడు.

ఆ సయములో అక్కడే ఉన్న ధృష్టద్యుమ్నుడు కూడా అర్జునునితో “అర్జునా! నీ గురువు ద్రోణుడు మాత్రం అధర్మమునకు పాల్పడలేదా. కేవలం చేతితో పట్టుకొని ఉన్న ఆయుధములు తప్ప వేరే ఏవిధమైన అస్త్రశస్త్రములు తెలియనివారు, ఎలాంటి బలము లేని వారు, ఎలాంటి యుద్ధప్రక్రియలు తెలియని వారు, అలాంటి సామాన్యులైన పాంచాల సైనికుల మీద తన దివ్యమైన అస్త్ర శస్త్రములను ప్రయోగించి, వేల కొద్ది సైనికులను క్షణ కాలములో చంపలేదా. అది ధర్మమా! అది దయా గుణమా! ద్రోణునిది క్రూరత్వము కాదా! అర్జునా! నేను ద్రోణుని చంపడానికేపుట్టాను. చంపాను. అంతే. ఇందులో పాప పుణ్యముల ప్రసక్తి లేదు. అయినా అర్జునా! నీవు చేసినదేమిటి? నీ తండ్రికి మిత్రుడైన భగదత్తుని చంపావు కదా! శిఖండిని అడ్డంపెట్టుకొని నీ తాతగారిని చంపావు కదా! అవి అధర్మాలు కావా? వారు నీతో యుద్ధం చెయ్యకపోయినా వారిని నీవు చంపడం పుణ్యమా! నా మీద యుద్ధం చేస్తూ నా పాంచాల సైన్యమును నాశనం చేస్తున్న ద్రోణుని చంపడం పాపమా! ఇది ఎక్కడి ధర్మమయ్యా! అయినా నేను చెబుతున్నాను విను. ధర్మరాజు ఏ పాపమూచెయ్యలేదు. అసత్యమూ పలక లేదు. అశ్వత్థామ అనే ఏనుగును భీముడు చంపాడు. అదే విషయం ధర్మరాజు ద్రోణునితో చెప్పాడు. అంతే. ఆ మాట కొస్తే నేనూ ధర్మం తప్పలేదు. తనశిష్యులనే వంచించిన గురువును చంపాను. నా సైన్యాన్ని గెలిపించాను. అనవసరంగా నన్ను ఎందుకు నిందిస్తావు. ఇప్పుడు ద్రోణ వధలో నీ మార్గం నిష్కంటకమయింది. శత్రువులను జయించి విజయలక్ష్మిని వరించు.” అని నిర్ద్వంద్వంగా పలికాడు

ధృష్టద్యుమ్నుడు.

(యుద్ధము సరిసమానమైన వారితోనే చెయ్యాలి అని యుద్ధనీతి. ద్రోణుడు మహారధుడు. పాంచాల సైనికులు రధములే లేని వాళ్లు. కాల్బలము. అలాంటి వారిని చంపడం, అది కూడా తన దివ్యమైన అస్త్ర శస్త్ర ములు ప్రయోగించి చంపడం, అధర్మం అని ధృష్టద్యుమ్నుని భావన).

ఆ మాటలు అంటున్న ధృష్టద్యుమ్నుని చూచి, ఒక పక్క ద్రోణ వధతో పెల్లుబుకుతున్న దుఃఖమును అణుచుకుంటూ అర్జునుడు ఇలా అన్నాడు. "ధృష్టద్యుమ్నా! చాలు... చాలు.... ఇంక అలాంటి అసహ్యకరమైన మాటలు కట్టిపెట్టు. చేసింది చాలక ఇంకా చేసిన దానినిసమర్ధించుకుంటున్నావా?" అని అన్నాడు.

పక్కనే ఉన్న సాత్యకి కోపంతో ఊగిపోతున్నాడు. "అవును ధృష్టద్యుమ్నా! నీవు చేసింది ముమ్మాటికీ అధర్మమే! నీవు ఇన్ని మాటలు అన్నా నీ నాలుక చీల కుండా, నీ తల పగలకుండా ఉంది అంటే నీవు ధర్మజుని ఎదుట ఉండటమే! ఇంక ఒక్క మాట మాట్లాడినా నేను అన్నంతపనీ జరుగుతుంది. భీష్ముని చంపడానికే శిఖండి జన్మించాడు. చంపాడు. అతనికి అర్జునుడు తోడుగా వెళ్లాడు. అంతే. భీష్ముడు కూడా తనను పడగొట్టమని, అదికూడా అర్జునుడే ఆ పని చెయ్యాలని ధర్మరాజును ఆదేశించాడు. తదనుగుణంగానే ధర్మరాజు అర్జునునికి, శిఖండికి ఆదేశాలు ఇచ్చాడు. ఇదంతా భీష్ముని ఇష్టాను సారమే జరిగింది. ఓ ధృష్టద్యుమ్నా! నీవు శిఖండి, పాంచాల వంశములో జన్మించి ఆ వంశమునకే కళంకము తెచ్చారు." అని అన్నాడు సాత్యకి.

ఆ మాటలకు నవ్వుతూ ధృష్టద్యుమ్నుడు ఇలా అన్నాడు "ఓ సాత్యకీ! నీవా నాకు నీతులు చెప్పేది. నీ చరిత్ర ఎవరికి తెలియదు. అర్జునుడు భూరిశ్రవసుని చేతిని నరికిన తరువాత తమరు అతనిని చంపారు. అంతటి మహా వీరుడివి నువ్వు. ఇది యుద్ధ ధర్మమా వివేకహీనుడా! ఆ భూరిశ్రవసుడు నిన్ను కింద పడద్రోసి నీ గుండెల మీద కాలు పెట్టి నీ తల ఖండించ పోవు నప్పుడు నువ్వు ఏంచేస్తున్నావు. ఇదా నీ వీరత్వం. భూరిశ్రవసుడు చేయి తెగి కిందపడి, ఆయుధములు విడిచి, ప్రాయోపవేశము చేయునప్పుడు నువ్వు అతని తలను నరికావు కదా . మరి దీనికేమంటావు? నీ తప్పు నువ్వు తెలుసు కొని తరువాత ఎదుటి వారి తప్పులు ఎంచు! ఎన్నిసార్లు ద్రోణుడు మనలను మన సైన్యములను తరిమి తరిమి కొట్టలేదు. అప్పుడు నువ్వు ఏం చేస్తున్నావు? ఎక్కడున్నావు? ద్రోణుని ఎందుకు ఎదిరించలేదు? నీవు భూరిశ్రవసుని ఏ పరిస్థితులలో సంహరించావో నేనూ ద్రోణుని అదే పరిస్థితులలో సంహరించాను. నీకే అంటని పాపం నాకు ఎలా అంటుతుంది. అంతటి పరాక్రమశాలి ద్రోణుని వధించి నందుకు నన్ను అభినందించవలసినది పోయి నన్నే తప్పు పడుతున్నారా మీరు. ఓ సాత్యకీ! నీవు అనవసరంగా నా విషయాలలోజోక్యం చేసుకుంటున్నావు. అనవసరంగా మాట్లాడి నాకు కోపం తెప్పిస్తున్నావు. ఇంకొక్క మాట మాట్లాడితే నీ తలపగులుతుంది జాగ్రత్త. నేనుకోపం అణుచుకుంటున్నాను. మనందరం పాండవుల పక్షాన యుద్ధం చేయడానికి వచ్చాము. రా. మన ధర్మం నిర్వర్తిద్దాము."అని పరుషంగా పలికాడు ధృ ష్టద్యుమ్నుడు.

ఆమాటలు విన్న సాత్యకి రోషకషాయితనేత్రుడయ్యాడు. రధములో ఉన్న గద చేతిలోకి తీసుకున్నాడు. "ధృష్టద్యుమ్నా! ఇంక మాటలతో పని లేదు రా ఇప్పుడే నీతల పగలగొడతాను." అంటూ ముందుకు దూకాడు.

ఇది అంతా వినోదంగా చూస్తున్న కృష్ణుడు సాత్యకిని ఆపడానికి భీముని పంపాడు. వెంటనే భీముడు రథము దిగి సాత్యకిని కదలకుండా పట్టుకున్నాడు. ఇంతలో సహదేవుడు అక్కడకు వచ్చి సాత్యకితో "సాత్యకీ! ఎందుకయ్యా మీలో మీరు ఇలా తగవులాడుకుంటారు. యాదవులు, పాంచాలురు మాకు బంధువులే. మాకు సమానులే. మీలో మీరు ఇలా తగవులాడుకుంటే శత్రువులు చూచి ఏమనుకుంటారు? తగవులు మానండి." అని అన్నాడు.

ఇంతలో ధృష్టద్యుమ్నుడు భీమునితో "భీమా! సాత్యకిని ఆపవద్దు. రానీ ఏంచేస్తాడో చూస్తాను . అతడి పొగరు పౌరుషం అణుస్తాను. నేనేమీ చెయ్యి తెగిన భూరిశ్రవసుడిని కాను... అతని చేతిలో చావడానికి. రానీ..." అన్నాడు.

ఇంక కొనసాగించడం మంచిది కాదని కృష్ణుడు, ధర్మరాజు పోయి ఇద్దరికీ సర్ది చెప్పారు. ఇంతలో ఇరు పక్షములలోభేరీ మృదంగ, శంఖ ధ్వానములు మారుమ్రోగాయి. ఉభయ సైన్యములు యుద్ధమునకు సన్నద్ధమైనాయి. ద్రోణుని జయించాము అన్న గర్వంతో పాండవ పక్షము, మనకు అశ్వత్థామ మనకు తోడున్నాడు అన్న ధైర్యంతో కౌరవ పక్షము తమ తమ బలాలను ప్రవర్శిస్తున్నారు.

అశ్వత్థామ మనసులో నారాయణాస్త్రాన్ని ధ్యానించాడు. విల్లు సంధించాడు. నారాయణాస్త్రాన్ని పాండు సేనలమీద ప్రయోగించాడు. ఆ అస్త్రధాటికి భూమి దద్దరిల్లింది. దిక్కులు కంపించాయి. సముద్రాలు పొంగాయి. ఆ దివ్యాస్త్రము నుండి అనేక రకములైన ఆయుధములు పుడుతున్నాయి. పాండవసైన్యము మీదికి వస్తున్నాయి. పాండవవీరులు వాటిని శాయశక్తులా ఎదుర్కొంటున్నారు. కాని తాళలేకపోతున్నారు.

నారాయణాస్త్రము పాండవుల సైన్యాన్ని నాశనం చేస్తూ ఉంది.

అది చూచిన ధర్మరాజు అర్జునుడి వంక చూచాడు. అర్జునుడు మాట్లాడకుండా ఊరుకున్నాడు. ధర్మరాజు అర్జునుడు,కృష్ణుడు వినేట్టుగా సాత్యకి, ధృష్టద్యుమ్నులతో ఇలా అన్నాడు.

"ఆ ద్రోణుడు ఎంతటి క్రూరాత్ముడంటే నాడు నిండు కొలువులో ద్రౌపదిని అవమానిస్తుంటే చూస్తూ ఊరుకున్నాడే కాని ఒక్కమాటకూడా మాట్లాడలేదు. బాలుడైన అభిమన్యుని మరణానికి కారకుడయ్యాడు. సూర్యాస్తమయము అయితే అర్జునుడు అగ్నిప్రవేశము చెయ్యాల్సివస్తుందని తెలిసి కూడా, మనలను అర్జునునికి సాయంగా పోకుండా ఆపింది ఆ ద్రోణుడే కదా! మరి అలాంటి ధర్మపరుని తో మనము సరితూగ గలమా. ~~ఈ~~ నారాయణాస్త్రము సాక్షిగా చెపుతున్నాను. మీరి పారిపోయి మీ మీ ప్రాణాలు దక్కించుకోండి. అప్పుడు పార్ధుని కోరిక నెరవేరుతుంది. కృష్ణుడు ఏం చేస్తాడో ఆయన ఇష్టం." అని నిష్ఠూరంగా అన్నాడు.

ఇంక కృష్ణుడు ఊరుకోలేకపోయాడు. రధము మీద లేచి నిలబడ్డాడు. పాండవ సైనికులను ఉద్ధేశించి ఇలా అన్నాడు. "ఓ సైనికులారా! పాండవీరులారా! భయపడకండి. మీరందరూ మీ మీ రధములు, వాహనములు, మీ మీ గజములు, హయములు దిగి నేలమీద నిలబడండి. మీ మీ ఆయుధములు కింద పెట్టండి. అప్పుడు ఆ నారాయణాస్త్రము మిమ్మల్ని ఏమీ చెయ్యదు. నారాయణాస్త్రమునకు విరుగుడు ఇదే. దీనికి ఉపసంహారము లేదు." అని అరిచాడు కృష్ణుడు.

కృష్ణుడి మాట ప్రకారము అందరూ తమ తమ వాహనములు, దిగుతున్నారు. ఇంతలో భీముడు వారికి అడ్డు పడ్డాడు. "సైనికులారా! మహా వీరులారా! ఆగండి. ఎవరూ మీ మీ వాహనములు దిగకండి. వీరోచితంగా పోరాడండి. నేను ఉన్నాను. నేను మహాస్త్రములను ప్రయోగిస్తాను. నా గదతో అందరినీ గెలుస్తాను." అని ఎలుగెత్తి అరిచాడు.

తన గదతీసుకొని అశ్వత్థామ మీదికి ఉరికాడు. అశ్వత్థామ నారాయణాస్త్రాన్ని భీముని మీదికి మళ్లించాడు. భీముని మాట వినకుండా అందరూ తమ తమ వాహనములు దిగి ఆయుధములు కిందపెట్టారు. ఆ నారాయణాస్త్రము వారి నందరినీ విడిచిపెట్టి ఆయుధధారి యైన భీముని వెంటపడింది.

అది చూచాడు భీముడు. వెంటనే వారుణాస్త్రాన్ని ప్రయోగించాడు. వారుణాస్త్రము శక్తికి నారాయణాస్త్రము శక్తి కొద్దిగాతగ్గింది. వెంటనే అశ్వత్థామ దాని శక్తిని కొద్దిగ పెంచాడు. దానిని మరింత శక్తివంతం చేసాడు. ఆ నారాయణాస్త్రము భీముని చుట్టుముట్టింది. కృష్ణుడు ఇది గమనించాడు. కృష్ణుని మాట ప్రకారము ఒక్క భీముడు తప్ప ఎవ్వరూ యుద్ధము చేయడం లేదు. అందుకని నారాయణాస్త్రము వారినందరినీ విడిచి ఒక్క భీముడి చుట్టు తీవ్రమైన అగ్ని జ్వాలలను విరజిమ్ముతూ తిరుగుతూ ఉంది.

కృష్ణుడు, అర్జునుడు తమ తమ ఆయుధములు రథము మీద పెట్టి, రథము దిగి భీముని రథము వద్దకు పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చారు. అతనిని రథము మీదినుండి కిందికి తొయ్యడానికి ప్రయత్నించారు. కాని భీముడు రథము దిగలేదు. మూర్ఖంగా అలాగే ఉన్నాడు.

అప్పుడు కృష్ణుడు భీమునితో ఇలా అన్నాడు. "భీమసేనా! ఓ మహా వీరా! ఈ అస్త్రమును ఉపసంహరించే శక్తి ఆ అశ్వత్థామకు కూడా లేదు. దీనికి ఒకటే విరుగుడు. ఆయుధములు విడిచి, వాహనములు దిగడమే. నా మాటవిని రథము దిగవయ్యా ..."అని బతిమాలుతూనే కృష్ణుడు భీముని చేతిలోని ఆయుధములు లాగేసాడు. అర్జునుడు, కృష్ణుడు ఇద్దరూ కలిసి భీముని ఒక్క తోపుతో రథం మీది నుండి కిందికి తోసారు.

ఇంక పాండవ సైన్యములో ఎవ్వరూ ఆయుధము పట్టిన వారు లేరు కాబట్టి ఆ అస్త్రము వెనుకకు తిరిగింది. శాంతించింది. అమ్మయ్య అనుకున్నాడు కృష్ణుడు. వెను వెంటనే అందరినీ ఆయుధములు ధరించి యుద్ధమునకు సిద్ధం కమ్మన్నాడు కృష్ణుడు. పాండవ సైన్యములు కౌరవ సైన్యమీదికి విజృంభించింది.

అప్పుడు సుయోధనుడు అశ్వత్థామను చూచి "గురుపుత్రా! మరలా నారాయణాస్త్రము ప్రయోగింపుము" అని అన్నాడు.

అశ్వత్థామ సుయోధనుని చూచి "రారాజా! ఈ నారాయణాస్త్రము ఒకసారి మాత్రమే ప్రయోగింపబడుతుంది రెండవసారి ప్రయోగిస్తే ప్రయో గించిన వారిని సంహరిస్తుంది. మా తండ్రికి ఈ అస్త్రము ఇచ్చునప్పుడు నారాయణుడు ఆ విధంగా ఆదేశించాడట. యుద్ధములో వాహనములు దిగి ఆయుధములు కిందపెట్టడం అంటే మరణంతో సమానం కదా అందుకని వాహనములు దిగి ఆయుధములు కిందపెట్టిన వారిని ఈ అస్త్రము ఏమీ చెయ్యలేదు. కృష్ణునికి ఈ విషయం తెలుసు అందుకని పాండవులను, తన వారినీ రక్షించుకున్నాడు. మనమేం చేస్తాము చెప్పు." అని అన్నాడు అశ్వత్థామ.

"అశ్వత్థామా! పోనీలే. నారాయణాస్త్రము నిరుపయోగమైనంత మాత్రమున నిరుత్సాహ పడవలసిన పనిలేదు. మన వద్ద ఇంకా దివ్యాస్త్రములు ఉన్నవి కాదా. వాటిని ప్రయోగించి పాండవులను గెలుద్దాము" అన్నాడు.

"అవును సుయోధనా అలాగే చేద్దాము" అని పాండవుల మీదికి యుద్ధమునకు బయలు దేరాడు.

యుద్ధభూమిలో అశ్వత్థామకు ధృష్టద్యుమ్నుడు కనపడ్డాడు. కోపంతో ఊగిపోయాడు అశ్వత్థామ. తన నిశితమైన బాణములతో ధృష్టద్యుమ్నుని సారధిని, రధాశ్వములను చంపాడు. అతని విల్లు విరగ్గొట్టాడు. కేతనమును త్రుంచాడు. ఇంతలో సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్నునికి తోడుగా వచ్చాడు. అశ్వత్థామ ఒకే ఒక బాణంతో సాత్యకిని మూర్ఛ పోయేట్టు కొట్టాడు. తరువాత ధృష్ట ద్యుమ్నుని కూడా మూర్ఛపోయేట్టు కొట్టాడు. అశ్వత్థామ విజయోత్సాహంతో సింహనాదం చేసాడు.

ఇది చూచిన భీమార్జునులు అశ్వత్థామ ను ఎదిరించారు. వారికి తోడుగా ఛేది దేశపు రాజు సుదర్శనుడు (శిశుపాలుని మనుమడు), వృద్ధక్షత్రుడు వారికి సాయంగా వచ్చారు. అశ్వత్థామ తన పదునైన బాణములతో సుదర్శనుని, వృద్ధక్షత్రుని తలలు నరికి వేసాడు. ఎక్కడ చూచినా తానే అయి పాండవ సేనలతో యుద్ధం చేస్తున్నాడు. అశ్వత్థామ పరాక్రమానికి పాండవ సేనలు పారిపోతున్నాయి. భీమార్జునులు తమ శాయశక్తులా పాండవ సేనలకు ధైర్యం చెపుతున్నారు.

అర్జునుడు అశ్వత్థామ మీద నిశితమైన అస్త్రములను ప్రయోగించాడు. అశ్వత్థామ కోపించి అర్జునుని మీద ఆగ్నేయాస్త్రము ప్రయోగించాడు. ఆ

అస్త్రము అగ్నిజ్వాలలు విరజిమ్ముతూ అర్జునుని మీదికి వచ్చింది. ఒక్క త్రుటిలో పాండవుల సైన్యము ఒక అక్షౌహిణీ సైన్యమును ఆగ్నేయాస్త్రము నశింపచేసింది. కౌరవ ప్రముఖులు అందరూ అర్జునుడు, కృష్ణుడు ఆగ్నేయాస్త్రపు మంటలలో మాడి మసి అయిపోతారు అనుకున్నారు జయ జయ ధ్వానాలు చేస్తున్నారు. కాని అర్జునుడు తన వద్ద ఉన్న బ్రహ్మాస్త్రమును ప్రయోగించాడు. అశ్వత్థా మ ప్రయోగించిన ఆగ్నేయాస్త్రము అర్జునుని ముందు నిలువలేకపోయింది. ఒక్కక్షణంలో ఆగ్నేయాస్త్రము నిర్వీర్యము అయింది. అర్జునుడు, కృష్ణుడు తమ తమ శంఖములు పూరించారు. పాండవ సేనలు జయజయధ్వానాలు చేసాయి. ఆనందోత్సాహాలలో తేలి పోతున్నాయి. అప్పటిదాకా జయజయధ్వానాలు చేసిన కౌరవ సైన్యము ఇది చూచి పారిపోయింది.

అశ్వత్థామ పరాభవంతో తలవంచుకున్నాడు. తన చేతిలోని ధనుర్బాణములను కింద పడవేసాడు. "నాకు దివ్యాస్త్రముల బలము లేదని తేటతెల్లమయింది. సిగ్గుమాలి ఇంకా యుద్ధం చెయ్యడం ఎందుకు. వెంటనే యుద్ధము మాని వేస్తాను." అని మనసులో అనుకొని రథము దిగి పాదచారియై యుద్ధభూమి విడిచి పోతున్నాడు.

కొంతదూరము పోగానే అశ్వత్థామకు వ్యాసమహాముని ఎదురుగా వస్తూ కనిపించాడు. అశ్వత్థామ వినయంతో ఆ మహాఋషికి నమస్కరించాడు. "మునీంద్రా! నాకు ఒక సందేహము కలదు. నేను సంధించిన ఆగ్నేయాస్త్రము అత్యంత మహిమాన్వితమైనది. దేవ దానవ గంధర్వులు కూడా దాని శకి ్తముందు ఆగలేరు. కాని అది సామాన్యమానవులైన కృష్ణార్జునులను ఏమీచేయలేదు. కారణం ఏమిటి? అని అడిగాడు. దానికి వ్యాసుడు ఈ విధంగా బదులు చెప్పాడు.

“ఓ అశ్వత్థామా! పూర్వము శ్రీ మహా విష్ణువు ఈ లోకములను రక్షించుటకొరకు భూలోకములో నారాయణ ఋషిగా జన్మించాడు. తపస్సు చేసుకొనుటకు మైనాక పర్వతమునకు వెళ్లాడు. అక్కడ శివుని గూర్చి ఘోరమైన తపస్సు చేసాడు. ఆ తపస్సునకు సంతోషించి మహాశివుడు నారాయణునికి ప్రత్యక్షం అయ్యాడు. నారాయణుడు మహా శివుని అనేకవిధములుగా స్తోత్రము చేసాడు. “మహేశ్వరా! నిన్ను ఎల్లప్పుడూ భక్తితో భజించు నాకు అనన్యసులభ మైన ప్రభావము ఒసంగుము.” అని అడిగాడు. దానికి మహాశివుడు సంతసించి నీవు నర, సుర, గంధర్వ, కిన్నర, గరుడ, ఉరగ, మొదలగు భూతకోటిని అవలీలగా గెలువగలవు. పరమతేజోవిరాజమానుడవై ఉండెదవు. నీకు ఏ అస్త్రములతో గాని, శస్త్రములతో గాని, అగ్నితో గాని, జలముతో గాని, వజ్రాయుధముతోగాని, తడి వస్తువుతోగాని, పొడివస్తువుతోగాని, స్థావర జంగమములతో గాని, బాధ గాని, చావు గాని లేదు. ఒకవేళ నేనే నీ మీదికి వచ్చినా నన్నుకూడా జయింపగలవు. అని వరము ఇచ్చాడు. కావున ఆ నారాయణుడు అజేయుడు. అశ్వత్థామా! నారాయణుడు తపస్సు చేసుకుంటున్న సమయమున అతని తేజస్సునుండి పుట్టినవాడు నరుడు. ఆ ఇద్దరూ నరనారాయణులు అని ప్రసిద్ధి కెక్కారు. వీరిద్దరూ విష్ణ్వంశ సంభూతులు. మహా ఋషులు. నారాయణుడు తన లీలలతో జగన్మోహనుడై విహరిస్తూ దుష్టశిక్షణ, శిష్టరక్షణ చేస్తూ ఉంటాడు. ఈ మహాత్ములు ఇద్దరూ దానవులను వధియించుటకు, ధర్మసంస్థాపనకు అవసరమైనప్పుడల్లా అవతరిస్తూ ఉంటారు. ఆ నరనారాయణులే ఈ కృష్ణార్జునులు. నారాయణుడు శ్రీకృష్ణుడైతే, నరుడు అర్జునుడు.

ఓ అశ్వత్థామా! నీవు కూడా తపస్సు,తేజస్సు,విద్య,విభవము కూడిన సమగ్రమూర్తి వైన దేవతా స్వరూపుడవు. నీకూ ఆ నరనారాయణులకు గల అంతరమును వివరిస్తాను వినుము. నీవు పూర్వ జన్మలో మృత్తికతో ఒక

విగ్రహమును తయారు చేసి అందు ఆ పరమాత్మను ఆవహింపచేసి అత్యంత నిష్టతో పూజించావు. కాని ఈ నరనారాయణులు ఆ పరమాత్మను, ఆ గౌరీ పతిని, లింగాకృతిగా పూజించారు. భగవాతారాధనము ఏ విధముగా చేసినా సర్వార్ధసాధనమే. కాని పరమాత్మను లింగాకృతిలో పూజించుట, ప్రతిమా కారములో పూజించుట కన్నా అనేక రెట్లు ఎక్కువ. కాబట్టి పరమాత్మను లింగాకృతిలో ఆరాధించిన ఆ నరనారాయణులను ప్రతిమాకృతిలో ఆరాధించిన నీవు ఎలా జయింపగలవు. మీరు మీ మీ పూర్వజన్మములలో చేసిన అర్చన ఫలము వలన ఈ తారతమ్యము సంభవించినది. ఇది అనుభవింపక తప్పదు." అని చెప్పాడు వ్యాసుడు. ఆ మాటలు విని పులకాంకితుడయ్యాడు అశ్వత్థామ. మనసులో ఆ పరమేశ్వరునికి భక్తితో నమస్కరించాడు. వ్యాసునికి భక్తితో అభివందనము చేసాడు. అంతట వ్యాసుడు అక్కడినుండి వెడలిపోయాడు.

అశ్వత్థామ మరలా తన రధము వద్దకు వచ్చాడు. రధము ఎక్కాడు. కాని అప్పటికే సాయంసమయమైనది. కాబట్టి ఆ రోజుకు యుద్ధము ముగించమని సుయోధనునికి చెప్పాడు. ఇరు పక్షముల వారు తమ తమ శిబిరములకు వెళ్లారు. పాండవుల సేనలు మంగళతూర్యనాదములతో వెళుతుంటే కౌరవ సేనలు విషణ్ణ వదనములతో వెళ్లారు.

అశ్వత్థామ వద్దనుండి వెడలిన వ్యాసుడు అర్జునుని శిబిరమునకు వెళ్లాడు. సాక్షాత్తు ధర్మమూర్తి అయిన వ్యాసునికి అర్జునుడు భక్తితో నమస్కరించి అర్ఘ్యపాద్యాదులతో సత్కరించాడు. అప్పుడు అర్జునునికి కూడా ఒక సందేహం మనసులో మెదులుతూ ఉంది. అది వ్యాసుని ముందు బయట పెట్టాడు అర్జునుడు.

“ వ్యాసమునీంద్రా! నేను రణరంగములో యుద్ధము చేస్తున్నప్పుడు నా ముందు ఒక ఆకారము, పాదములు నేలనంటకుండా, అగ్నిదేవుని మాదిరి వెలుగుతూ, తన చేతిలో క భయంకరమ్మైన శూలమును ధరించి నేను చంపబోయే వారిని ముందుగా తానే చంపుతూ ఉన్నాడు. ఆ శూలమునుండి అనేకానేక శూలములు ఉద్భవించి శత్రుసంహారం చేస్తున్నాయి. ఆ తేజోమూర్తి చంపినవారిని నేను నామమాత్రంగా నా బాణములతో చంపుతున్నాను. కాని వారినందరినీ నేనే చంపాను అనుకుంటున్నాను. నిజానికి నేను ఎవరినీ చంపడంలేదు. కాని వారిని చంపిన కీర్తి విజయం నాకు దక్కాయి.   ఇంతకూ ఆ మహానుభావుడు ఎవరు? ఎందుకు అలా చంపుతున్నాడు? నాకు వివరంగా చెప్పండి.” అని అడిగాడు.

ఆ మాటలు విన్న వ్యాసుడు అర్జునునితో ఇలా అన్నాడు. “అర్జునా! అతడు ఎవరోకాదు. ~~ఈ~~ సృష్టికి మూల కర్త. ఆది మధ్యాంత రహితుడు. ~~ఈ~~ లోకముల కన్నింటికిని ప్రభువు. అవ్యయుడు. వేదములనే తన తత్వ రూపముగా కలవాడు. భక్తపరాధీనుడు. త్రినేత్రుడు. ఆ పార్వతీనాధుడు. ఆ మహాశివుడు అతడే. అతడు యోగీశ్వరుల హృదయకమలములలో ఎల్లప్పుడూ విహరిస్తుంటాడు. మనకు గోచరించే చరాచర ప్రకృతి,పురుషుడు అతడే. విషయములకు లోబడని స్వరూపము కలవాడు. నిరాకారుడు. నిర్మలమైన భక్తితో పూజించేవారికి అత్యంతసులభంగా అందేవాడు. నీల కంఠుడు.శంకరుడు. నిత్యుడు. సత్యస్వరూపుడు. ప్రళయకాలాగ్నిని కూడా తన చల్లని కిరణములతో చల్లార్చగల శక్తి ఉన్న బాలచంద్రుని తన శిరోభూషణంగా కలవాడు. అంతటా తానై ఉన్నవాడు. నిర్మలుడు. శాంతిప్రియుడు. అటువంటి రుద్రుడే నీ రథం ముందు నిలిచి నీవు సంహరించ దలచిన వారిని ముందుగా తానే సంహరిస్తున్నాడు.” అని పలికాడు ఇంకనూ ఆ పరమేశ్వరుని నామములను, దివ్యలీలలను విపులంగా

చెప్పాడు.

"ఓ అర్జునా! అట్టి పరమశివుడు నీ సన్నిధిలో ఉండి నిన్ను కరుణించాడు. నిరుపేదకు పెన్నిధి దొరికినట్టు నీకు ఈశ్వర కరుణాకటాక్షము కలిగింది. నీ జన్మ ధన్యమైనది. ఆ పరమేశ్వరుని అనుగ్రహంతో నీవు విజయుడవవుతావు. సాక్షాత్తు ఆ పరమశివుడే నీ ముందు నడిచి శత్రుసంహారం చేస్తుంటే నీకు కాక మరెవరికి విజయం లభిస్తుంది. నీ తపస్సుకు మెచ్చి నీకు పాశుపతాస్త్రము ప్రసాదించాడు కదా! అంతటితో తనివి తీరక, తన భక్తపరాధీనతను ఈ విధంగా ప్రకటించుకున్నాడు. నీవు పుణ్యాత్ముడవు. ఆ పరమేశ్వరుని నిత్యము ఆత్మలో నిలుపుకొని ధ్యానింపుము. ఆ కరుణాకరుండైన ఆ పరమేశ్వరుడు తన శరణాగతులకు ఆయురారోగ్యైశ్వరములను సకల అభిమతములను ప్రసాదిస్తాడు." అని చెప్పాడు వ్యాసుడు. అర్జునుడు ఆనందంతో పొంగిపోయాడు. ఆ పరమేశ్వరుడికి భక్తితో నమస్కరించాడు. తరువాత వ్యాసునికి భక్తితో ప్రణామం చేసాడు. అర్జునుని సుఖీభవ అని దీవించి వ్యాసుడు అక్కడి నుండి వెడలిపోయాడు.

ఈ ప్రకారంగా జనమేజయునకు వైశంపాయనుడు మహాభారత కథను వివరించాడు అని నైమిశారణ్యంలో ఉన్న శౌనకాది మహా మునులకు ఉగ్రశ్రవసుడు అను సూతి మహా భారత కథను వివరించాడు.

మహాభారతము

ద్రోణ పర్వము

పంచమాశ్వాసము సమాప్తము.

ఈ ఆశ్వాసముతో ద్రోణపర్వము సమాప్తము.

ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్